

Vai arhīvā tiek nodrošināta
elektronisko dokumentu
saņemšana?
Lietderības revīzija

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Rīga 2023

Revīzijas ziņojums

2023. gada 11. jūlijs

Lietderības revīzija “Vai arhīvā tiek nodrošināta elektronisko dokumentu saņemšana?”

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Ceturtā revīzijas departamenta 2022. gada 16. maija revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-20/2022. un Valsts kontroles Revīzijas un metodoloģijas departamenta 2023. gada 31. maija revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-24/2023.

Vāka noformējumā izmantots attēls no tīmekļvietnes <http://depositphotos.com> (ID: 14557633)

Cienījamais lasītāj!

Ir pagājuši jau teju astoņi gadi, kopš nācām klajā ar revīzijas *Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā* rezultātiem. Veikt šo – 2015. gadā publiskoto – revīziju mūs pamudināja pieņēmums, ka elektronisko dokumentu aprītei un glabāšanai iestādēs vairs nevajadzētu būt nākotnes izaicinājumam, bet ikdienai, jo Elektronisko dokumentu likums ir spēkā jau kopš 2003. gada. Tomēr toreiz secinājām, ka kopumā trūkst vienotas izpratnes par to, kas iestāžu elektroniskajos reģistros un informācijas sistēmās veido Latvijas nacionālo dokumentāro mantojumu, lai resursus koncentrētu uz svarīgāko dokumentu atlasīšanu un uzglabāšanu. Nepārvaldot dokumentus pēc to vērtības, tie arhīvā nenonāk un turpina uzkrāties iestāžu informācijas sistēmās. Lai virzība uz elektronisko dokumentu glabāšanu būtu efektīvāka, toreiz sniedzām 14 ieteikumus.

Šobrīd – 2023. gada vasarā – progress elektronisko dokumentu glabāšanā joprojām ir ļoti lēns. Piemēram, lai gan Latvijas Nacionālais arhīvs ir identificējis 110 valsts informācijas sistēmas ar arhīvisku vērtību, līdz šim glabāšanā pieņemta informācija tikai no četrām. Šādā tempā šo sistēmu datu pirmreizējā saņemšana arhīvā varētu tikt pabeigta tikai pēc 2035. gada.

Kāds tad ir cēlonis tik lēnam progresam? Resursi jeb, pareizāk sakot, to neieguldīšana. Tikai trīs Latvijas Nacionālā arhīva darbinieki no kopumā 384 veic tehniski sarežģītāko elektronisko dokumentu pieņemšanas procesa daļu. Tas ir nesamērīgi maz, ņemot vērā gan paveicamā darba apjomu, gan tā sarežģītību un izaicinošo raksturu. Vienlaikus nevar nepieņemt arī Latvijas

Nacionālā arhīva viedoklim – elektronisko dokumentu glabāšanas procesa izdošanās lielā mērā ir atkarīga arī no Latvijas Nacionālā arhīva apkalpoto iestāžu izpratnes un vēlmes sadarboties ar arhīvu.

Tomēr pie tik neiepriecinošiem revīzijas rezultātiem esam patiesi gandarīti un sakām lielu paldies Latvijas Nacionālajam arhīvam par drosmi uzņemties izaicinošu rezultātu sasniegšanu. Saskaņojot šajā revīzijā sniegtos ieteikumus, arhīvs piecu gadu laikā apņemas pieņemt glabāšanā vismaz 40 % no valsts informācijas sistēmās apzinātajiem datiem ar arhīvisko vērtību un 75 % pastāvīgi glabājamus elektroniskos dokumentus.

Darbības, kuras veicamas šādu rezultātu sasniegšanai, paliek arhīva ziņā, bet mēs pārliecinājāmies, ka arhīvam ir skaidrs rīcības plāns progresa īstenošanai un turpmāk raudzīsīsimies, kā veiksies ar iecerēto rezultātu sasniegšanu.

Vēlam izdošanos arhīva kapacitātes stiprināšanā tik izaicinošā jomā kā elektronisko datu uzglabāšana šodien un pieejamība vienuviet nākotnē!

Ar cieņu
departamenta direktore

Ilze Bādere

Saturs

Kopsavilkums	5
Galvenie secinājumi	5
Būtiskākie ieteikumi.....	6
Ziņojuma struktūra	7
Progress informācijas ar arhīvisko vērtību apzināšanā un pieņemšanā arhīvā	8
VIS ar arhīvisko vērtību datu pieņemšana arhīvā	9
Elektronisko dokumentu pieņemšanas progress kopumā.....	11
Metodiskais atbalsts iestādēm patstāvīgai elektronisko dokumentu sagatavošanai un nodošanai arhīvam.....	13
Progress VVAIS izmantošanā atbilstoši tā izstrādes mērķim	16
VVAIS reģistrētās iestādes un iestāžu e-pakalpojumu izmantošana.....	17
VVAIS neizmantošanas iemesli.....	20
VVAIS lietotāju pieteikto problēmu novēršana	21
LNA tehnisko resursu pietiekamība, lai spētu nodrošināt elektronisko dokumentu pieņemšanu glabāšanā arhīvā	24
Kultūras ministrijas viedoklis.....	27
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	28
Termini un skaidrojumi.....	34
Pielikums. Pēcpārbaudes apjomā ietvertie 2015. gada revīzijas ieteikumi	36
Atsauces	37

Kopsavilkums

Galvenie secinājumi

Latvijas Nacionālais arhīvs (turpmāk – LNA) arvien nav izveidojis efektīvu pārvaldības sistēmu, kas nodrošinātu elektronisko dokumentu, jo īpaši valsts informācijas sistēmās un reģistros uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību, saņemšanu un uzglabāšanu arhīvā. No 110 valsts informācijas sistēmām (turpmāk – VIS), kurās LNA sadarbībā ar iestādi ir apzinājis datus ar arhīvisko vērtību, pēdējo četrus gadus laikā LNA glabāšanā ir pieņemti dati tikai no četrām VIS. Savukārt 46 % no LNA uzraudzībā esošajām iestādēm (151 no 328 iestādēm), kurās tiek radīti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, nav veikšanas to nodošanu arhīvam glabāšanā.

Tik lēna elektronisko dokumentu saņemšana uzglabāšanai arhīvā un mazs elektronisko dokumentu īpatsvars pret kopumā valsts pārvaldē radītajiem elektroniskajiem dokumentiem un datiem apdraud arhīva pamatfunkcijas dokumentārā mantojuma uzkrāšanai un glabāšanai īstenošanu. Mums katram individuāli un sabiedrībai kopumā tas nozīmē: nevaram paļauties, ka LNA spēs sniegt izziņas jomās, kurās šobrīd informācija tiek apstrādāta elektroniskā formā. Jomas, kurās datu apstrāde ir tikai un vienīgi elektroniska, strauji pieaug, un tajās uzkrātie informācijas apjomi palielinās, ņemot vērā tehnoloģisko progresu, bet LNA šim progresam netiek līdzī. Atskatoties vēsturiski, pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas LNA apliecināja savu nozīmīgumu, sniedzot iespēju iedzīvotājiem saņemt izziņas, kas apliecināja īpašuma tiesības, pierādīja radniecību ar bijušajiem īpašniekiem, apliecināja darba stāžu u. c.

Vērtējot iemeslus lēnajam elektronisko dokumentu saglabāšanas arhīvā procesam, konstatēti vairāki cēloņi, no kuriem, Valsts kontroles ieskatā, būtiskākais ir nepietiekamie resursi elektronisko dokumentu saņemšanas nodrošināšanai. Tikai trīs LNA darbinieki no kopumā 384 LNA nodarbinātajiem veic tehniski sarežģītāko elektronisko dokumentu pieņemšanas procesa daļu – uzskaites saraksta saskaņošanu, konsultēšanu, nodošanas pakotnes sagatavošanu, fizisku datņu pieņemšanu, pārbaudīšanu, tehnisko nepilnību novēršanu un problēmu gadījumos komunikāciju ar iestādēm, kā arī nodrošina dokumentu saglabāšanu un piekļuves nodrošināšanu. Tie ir nesamērīgi mazi resursi, ņemot vērā to, ka iestāžu informācijas sistēmās uzglabāto datu ar arhīvisko vērtību pieņemšana arhīvā ir jauns process un tādēļ arī izaicinošs gan iestādei, gan arhīvam. Process ir ne tikai jāizstrādā, jāievieš, jādokumentē un jāuzrauga, bet arī tā īstenošanai ir jāpiesaista atbilstoši cilvēkresursi un tehnoloģijas.

Attiecībā uz tehnoloģijām arhīvs pēdējo gadu gaitā ir nonācis pie jauniem risinājumiem, kas ir vērtējams pozitīvi un apliecina to, ka tiek meklēti piemērotākie risinājumi un sekots līdz tehnoloģisko iespēju progresam. Tomēr šis process nav sistemātiski vadīts, LNA IT attīstības jautājumi ir skatīti Kultūras ministrijas IKT padomē, kuras uzdevums ir izvērtēt iestāžu IKT stratēģijas un prioritātes, tikai kontekstā ar Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas (turpmāk – VVAIS) e-pakalpojumu portāla pilnveidi. Pašas sistēmas attīstības plāns nav izstrādāts, lai gan tās izveidē tika ieguldīti aptuveni 4 milj. *euro*, bet to tā arī nav izdevies ieviest plašai iestāžu lietošanai un attiecīgi tā netiek izmantota atbilstoši izstrādes un finansējuma piesaistes mērķim. VVAIS izveides mērķis bija – *izveidot vienoto valsts arhīvu informācijas sistēmu, lai nodrošinātu valsts arhīvu informācijas resursu pieejamību sabiedrībai un integrētu, klienta vajadzībām un dzīves situācijām pakārtotu pakalpojuma sniegšanu, kā arī valsts un pašvaldību institūciju elektronisko dokumentu un datu uzkrāšanu un saglabāšanu, kas garantētu valsts un tās iedzīvotāju likumīgo interešu un pamattiesību aizsardzību, valsts un pašvaldības iestāžu darbības kontinuitāti un*

zinātnes attīstību. Šobrīd VVAIS galvenokārt tiek izmantots LNA iekšējām vajadzībām un lai nodrošinātu publiskā meklētāja “Meklē LNA” darbību un tam nepieciešamo informāciju par glabāšanā esošajiem fondiem, lietām un dokumentiem.

No grāmatvedības uzskaites viedokļa izstrādātās informācijas sistēmas vērtība ir amortizēta, tā arī nenodrošinot VVAIS darbību tādā apjomā, lai sasniegtu ieguvumus, kādus paredzēja projekta mērķi. Neskatoties uz plānoto VVAIS lomu valsts un pašvaldību institūciju elektronisko dokumentu un datu uzkrāšanā un saglabāšanā, no ārējiem lietotājiem piekļuve VVAIS ir tikai 29 % LNA uzraudzīto iestāžu un no tām tikai 20 % iestāžu VVAIS ir izmantojusi kaut vienu reizi. LNA līdz šim nav izstrādājis pietiekamu metodoloģisko atbalstu iestādēm, lai tās patstāvīgi spētu nodrošināt elektronisko dokumentu sagatavošanu nodošanai arhīvā. Izstrādātās vadlīnijas ir vispārīgas, nav sistematizētas vienkopus un neietver skaidrojumus par virkni būtiskiem tehnoloģiskiem jautājumiem. Līdz ar to, iestādēm nesniedzot metodoloģisko atbalstu, katrā individuālajā gadījumā tām ir jākonsultējas ar arhīva darbiniekiem.

2015. gadā Valsts kontrole veica revīziju “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” (turpmāk – 2015. gada revīzija), lai pārliecinātos, vai iedzīvotāji var paļauties, ka pēc daudziem gadu desmitiem arhīvs spēs sniegt izziņas jomās, kurās līdz ar informācijas tehnoloģiju plašu ieviešanu un izmantošanu informācija tiek uzkrāta un apstrādāta tikai un vienīgi elektroniskā veidā. Kopumā tika secināts, ka arhīva loma elektronisko dokumentu un, jo īpaši iestāžu informācijas sistēmās uzkrāto datu, saglabāšanā un sniegšanā privātpersonām ir apdraudēta, jo dokumenti arhīvā nenonāk un turpina uzkrāties iestāžu informācijas sistēmās. Pabeidzot revīziju, LNA un Kultūras informācijas sistēmu centram (turpmāk – KISC), kas nodrošināja informācijas tehnoloģiju pakalpojumu sniegšanu LNA, tika sniegti 14 ieteikumi. Tie bija vērsti uz arhīva procesu pilnveidošanu darbam ar elektroniskajiem dokumentiem, metodisko materiālu pilnveidošanu iestādēm elektronisko dokumentu nodošanai, VVAIS ieviešanu un izmantošanu atbilstoši tās izstrādes mērķiem. Ieteikumu ieviešanas rezultātā revidenti sagaidīja, ka iestādēs un valsts pārvaldē kopumā tiks veicināta izpratne par elektronisko dokumentu glabāšanas jautājumiem un tiks nodrošināta elektronisku dokumentu – jo īpaši informācijas ar arhīvisko vērtību, kas tiek uzkrāta iestāžu informācijas sistēmās – nonākšana un glabāšana arhīvā.

Šajā revīzijā tika novērtēta visu 14 sniegto ieteikumu ieviešana un tālākai detalizētai izvērtēšanai izvirzīti seši ieteikumi (skatīt 1. pielikumu), kas ir būtiski priekšnoteikumi iestāžu informācijas sistēmās datu ar arhīvisko vērtību saglabāšanā un kuru ieviešanā tika saskatīti augstāki riski, ņemot vērā tehnoloģiskos izaicinājumus un to, ka līdz šim pieeja elektronisko datu ar arhīvisko vērtību saņemšanai un saglabāšanai, izmantojot elektroniskus pakalpojumus, LNA nepastāvēja.

Būtiskākie ieteikumi

Nākotnē elektronisko dokumentu apjoms turpinās pieaugt, tāpēc ir būtiski, lai LNA būtu sagatavota metodoloģiski, tehnoloģiski un resursu ziņā, īstenojot elektronisko dokumentu ar arhīvisko vērtību pieņemšanu glabāšanā. LNA līdz šim paveiktais nav bijis pietiekams, un ir nepieciešams stiprināt kapacitāti un mērķtiecīgi rīkoties, lai nodrošinātu elektronisko dokumentu pieņemšanu glabāšanā arhīvā.

Pabeidzot ieteikumu ieviešanas pēcpārbaudi, šajā revīzijā sniedzam jaunus ieteikumus.

1. Lai LNA spētu īstenot nacionālā dokumentārā mantojuma uzkrāšanu, ko veido elektroniskie dokumenti, LNA līdz 2029. gadam panākt, ka:

- 75 % no iestādēm, kurās tiek radīti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, pienākot termiņam elektronisko dokumentu nodošanai arhīvā, tie tiek pieņemti glabāšanā arhīvā (uz 07.01.2023. LNA glabāšanā bija saņēmusi elektroniskos dokumentus no 54 % iestāžu);
 - glabāšanā arhīvā nodota informācija no vismaz 40 % VIS ar arhīvisko vērtību (uz 05.04.2023. LNA glabāšanā bija saņēmusi 3,6 % datubāzes no LNA apzinātajām informācijas sistēmām).
2. Lai nodrošinātu tehnoloģisko atbalstu dokumentu uzkrāšanai, saglabāšanai un pieejamībai sabiedrībai, LNA līdz 2029. gadam:
- veikt VVAIS izstrādātās funkcionalitātes izvērtēšanu atbilstoši arhīva un arhīva pakalpojuma saņēmēju vajadzībām, tostarp, iekļaujot VVAIS ārējo lietotāju apmierinātības pētījumu, un nodrošināt VVAIS attīstības plāna izstrādi, iekļaušanu LNA darbības plānā un izskatīšanu Kultūras ministrijas IKT padomē;
 - nodrošināt, ka VVAIS reģistrētas un tā iespējas izmanto vismaz 80 % no LNA uzraudzītajām iestādēm (uz 01.03.2023. VVAIS bija reģistrētas 29 % no LNA uzraudzībā esošajām iestādēm).
3. Lai nodrošinātu savlaicīgu nepieciešamo tehnisko resursu jaudas apzināšanu, vienlaikus nepārmaksājot par rezervētajām, bet neizmantotajām jaudām, LNA regulāri veikt aplēses par prognozējamo glabāšanā paredzamo datu apjomu pieaugumu.

Papildus tam ziņojumā esam vērsuši uzmanību uz, revidentu ieskatā, nepieciešamajām darbībām, lai stiprinātu LNA kapacitāti elektronisko dokumentu saglabāšanā un panāktu straujāku elektronisko dokumentu pieņemšanu glabāšanā arhīvā.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- revīzijas secinājumi, konstatējumi un ieteikumi, sadalot tos četrās nodaļās atbilstoši 2015. gadā Valsts kontroles sniegto ieteikumu būtībai; katras nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, izsecinot būtiskāko un to tālāk nodaļā pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- revidējamās vienības iesniegtais viedoklis par veikto revīziju;
- revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes (mērķis, juridiskais pamatojums, atbildība, apjoms, ierobežojumi).

Progress informācijas ar arhīvisko vērtību apzināšanā un pieņemšanā arhīvā

2015. gadā¹ LNA bija apzinājis, ka kopumā 108 VIS satur datus ar arhīvisko vērtību, bet nebija apzināts, tieši kuri ir tie dati no visa lielā informācijas sistēmās uzkrāto datu apjoma, kas būtu jāatlasa un jāsauglabā, kā arī nebija uzsākta šādu datu nodošana arhīvam. Glabāšanā LNA bija pieņēmis elektroniskos dokumentus no 133 iestādēm, kas galvenokārt bija likvidētas. LNA trūka uzraudzības mehānisma pār iestādēm, kurās tiek veidoti elektroniskie dokumenti ar pastāvīgu glabāšanas termiņu, un par to, vai tās atbilstoši termiņiem dokumentus ir iesniegušas glabāšanā arhīvam.

Šobrīd LNA ir identificējusi 110 VIS ar arhīvisku vērtību, no kurām līdz šim LNA glabāšanā pieņemta informācija tikai no četrām VIS.

LNA no 2023. līdz 2025. gadam plāno pieņemt glabāšanā datus vēl no 23 VIS. Ņemot vērā šādu tendenci, 10 gadu laikā LNA spētu nodrošināt tikai mazāk nekā ceturto daļu apzināto datu saņemšanu arhīvā. Turpinot datu saņemšanu esošajā tempā, apzināto VIS datu ar arhīvisko vērtību pirmreizējā saņemšana arhīvā varētu tikt pabeigta tikai pēc 2035. gada. Valsts kontroles vērtējumā, tas ir nesamērīgi ilgs termiņš un rada riskus informācijas zudumiem un iedzīvotāju iespējām nākotnē saņemt sev interesējošo informāciju no LNA.

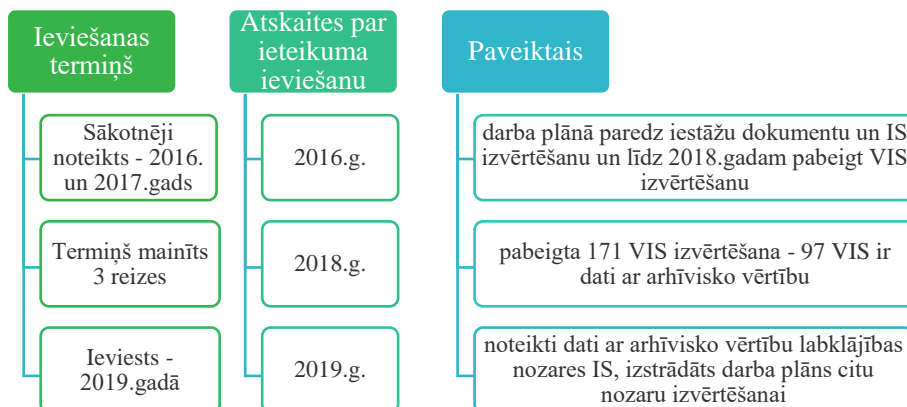
Kopumā vērtējot elektronisko dokumentu nodošanu arhīvā, secināms, ka, lai gan iestāžu pirmie elektroniskie dokumenti ar arhīvisko vērtību sāka veidoties jau 2009. gadā un LNA glabāšanā 2023. gadā būtu jāpieņem dokumenti, kuri radīti ne vēlāk kā 2017. gadā, šobrīd 46 % no LNA uzraudzībā esošajām iestādēm (151 no 328), kurās tiek radīti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, nav veikušas to nodošanu arhīva glabāšanā.

Lai gan LNA revīzijā sniedza informāciju gan par VIS ar arhīvisko vērtību, gan iestādēm, kurās tiek radīti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, LNA nepastāv vienota uzskaites sistēma, kas nodrošinātu iespēju uzraudzīt progresu VIS ar arhīvisko vērtību un elektronisko dokumentu nodošanai arhīvā.

Valsts kontrole izprot lēno elektronisko dokumentu pieņemšanu arhīvā, jo tehniski sarežģītāko elektronisko dokumentu pieņemšanas procesa daļu līdz šim veica trīs LNA darbinieki no kopumā 384 LNA nodarbinātajiem. Trīs darbinieku kapacitāte ir nepietiekama, jo tieši elektronisko dokumentu un datu apjomi un specifika arvien vairāk un vairāk palielinās, ņemot vērā privātā sektora un jo īpaši valsts pārvaldes straujo pāreju uz digitalizāciju.

VIS ar arhīvisko vērtību datu pieņemšana arhīvā

2015. gadā revīzijā tika norādīts uz problēmu, ka nav vienotas izpratnes par VIS uzglabātiem datiem un to atribūtiem, kas veido elektronisko dokumentu un to atlasī nodošanai glabāšanā arhīvā. Lai gan LNA līdz tam bija apzinājis, ka 108 VIS satur datus ar arhīvisko vērtību, tālākā arhīvam glabāšanā nododamās informācijas datu līmenī apzināšana un darbs ar iestādēm datu nodošanai nebija organizēts un dati ar arhīvisko vērtību turpināja atrasties iestādē.

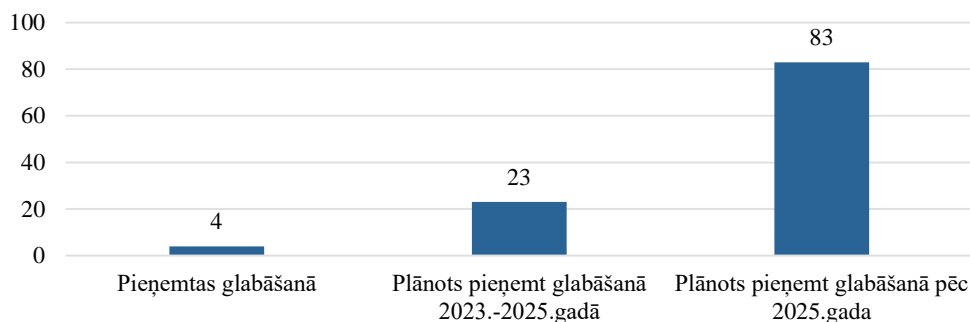
1.attēls. Ieteikumu “LNA noteikt informāciju ar arhīvisko vērtību, kura tiek uzkrāta iestādēs” un “LNA sagatavot darba plānu sadarbībai ar iestādēm, lai valsts informācijas sistēmās identificētu konkrētus datu vienumus un ar to nolasāmību un juridisko spēku saistītos datu atribūtus” ieviešanas gaita

2018. gadā, sniedzot informāciju par ieteikuma ieviešanu, LNA iesniedza VIS izvērtēšanas pārskatu. Pārskats neietvēra informāciju par konkrētiem datu vienumiem, to nolasāmību un juridisko spēku saistītiem datu atribūtiem, kas veido arhīviski vērtīgu informāciju. Turpinot ieteikuma ieviešanu, LNA mainīja pieeju, nosakot, ka dati ar arhīvisko vērtību VIS tiks noteikti nozaru griezumā.

Kā pirmo nozari LNA izvērtēja labklājības nozari, kurā VIS datu ar arhīvisko vērtību noteikšana tika pabeigta 2019. gadā un plānota šo datu saņemšana LNA līdz 2022. gadam. Pārējo nozaru VIS datu izvērtējums tika plānots līdz 2024. gadam pēc šāda grafika:

- 2019.–2021.gads – ģeotelpiskā informācija, vides aizsardzība, reģionālā attīstība, zemkopība, satiksme un ekonomika;
- 2019.–2022. gads – tieslietas un iekšlietas;
- 2019.–2024. gads – veselība, aizsardzība, ārlietas un finanses.

Attiecībā uz VIS uzkrāto datu saņemšanu glabāšanā arhīvā konkrēts termiņš LNA darba plānos nav noteikts: no 2023. līdz 2025. gadam LNA plāno pieņemt informāciju no 23 VIS ar arhīvisko vērtību, bet 83 VIS jeb 75 % no VIS ar arhīvisko vērtību plānots pieņemt pēc 2025. gada.

2.attēls. VIS ar arhīvisko vērtību, kas nodotas glabāšanā arhīvā, skaits²

Vērtējot progresu LNA darbā ar VIS uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību apzināšanu un saņemšanu, konstatēts:

- labklājības nozarē no apzinātajām 5 VIS ar arhīviskās vērtības datiem, kurus bija plānots pieņemt glabāšanā līdz 2022. gadam, LNA glabāšanā ir saņēmis tikai Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēmas datus, pārējo labklājības nozares VIS datus plānots pieņemt pēc 2025. gada (Adopcijas reģistrs, Invaliditātes informatīvā sistēma, Valsts darba inspekcijas integrētā informācijas sistēma, Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma);
- LNA nav turpinājis pārējo nozaru VIS datu izvērtēšanu. LNA to skaidro ar ierobežotajiem resursiem un to, ka būtiski resursi patērēti SIARD³ risinājuma ieviešanai, lai nodrošinātu iespēju pieņemt arhīva glabāšanā datubāzē uzkrāto informāciju, tos uzglabātu arhīvam piemērotā formā un mazinātu risku iespējamam informācijas zudumam, kas varētu veidoties informācijas ar arhīvisko vērtību apzināšanas laikā;
- ieteikumu ieviešanas laikā LNA mainīja pieeju, kā uzskaitīt arhīvā nododamos datus, t. i., sākotnēji LNA noteica VIS ar arhīvisko vērtību, tad to noteica nozaru griezumā, un tā rezultātā LNA izmantotā uzskaitē nav savstarpēji salīdzināma. Līdz ar to konstatējams, ka LNA nav ieviesta uzskaites sistēma, kas nodrošinātu plānošanu, darba organizēšanu un uzraudzību pār VIS ar arhīvisko vērtību iesniegšanu LNA. Piemēram, analizējot LNA iesniegtos dokumentus⁴, konstatēts, ka:
 - o atšķiras VIS ar arhīvisko vērtību skaits. “VIS ar arhīvisko vērtību (provizoriskais saraksts)” uzskaitītas 125 VIS, bet “VIS izvērtēšanas pārskatā” – 100 VIS;
 - o atsevišķi reģistri, kas uzskatāmi par VIS sastāvdaļu, iesniegtajā “VIS ar arhīvisko vērtību (provizoriskais saraksts)” izdalīti kā atsevišķas VIS, piemēram, Pedagogu reģistrs un Izglītības iestāžu reģistrs uzskaitīti kā atsevišķi vienumi, nevis kā Valsts izglītības informācijas sistēma sastāvdaļas;
 - o 13 VIS sarakstā “VIS ar arhīvisko vērtību (provizoriskais saraksts)” pēc to nosaukuma nav identificējamas “VIS izvērtēšanas pārskatā”;
 - o “VIS ar arhīvisko vērtību (provizoriskais sarakstā)” iekļautas VIS, kurām “VIS izvērtēšanas pārskatā” norādīts, ka glabāšanas termiņš nav “pastāvīgi” un tās nebūtu jāpieņem glabāšanai arhīvā;
 - o 40 VIS “VIS izvērtēšanas pārskatā” nav atrodamas “VIS ar arhīvisko vērtību (provizoriskais sarakstā)”;
- LNA revīzijas noslēgumā iesniegtajā dokumentā⁵ uzskaitītas 110 VIS ar arhīvisko vērtību un šis skaits īsā laika posmā dažādos pārskatos variējis no 100 līdz 125 VIS.

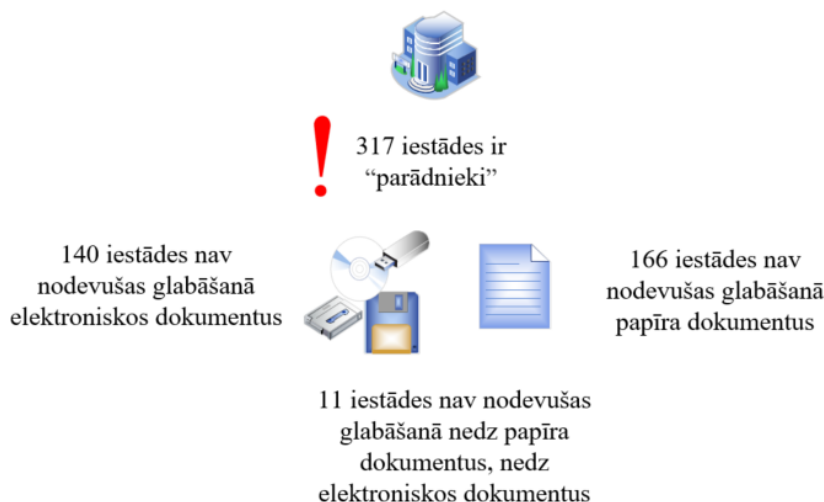
Ņemot vērā LNA lomu uzraudzīt dokumentu un arhīvu pārvaldības kārtības ievērošanu institūcijās⁶, LNA nepieciešams pilnveidot uzraudzības mehānismu, veidojot vienotu uzskaites sistēmu, kas nodrošinātu iespēju uzraudzīt VIS ar arhīvisko vērtību nodošanu glabāšanai arhīvā progresu. Vērtējot līdzšinējo

progresu VIS uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību pieņemšanā, LNA jau šobrīd būtu veicami priekšdarbi iestāžu – attiecīgo VIS pārziņu - informēšanai par LNA plāniem pieņemt konkrētās iestādes VIS uzkrātos datus ar arhīvisko vērtību. Tādējādi LNA spētu jau savlaicīgi apzināt iestādes, kuras nespēs nodot datus LNA plānotajā formātā, un uzsākt iespējamo risinājumu apzināšanu.

Elektronisko dokumentu pieņemšanas progress kopumā

Ņemot vērā 2015. gadā Valsts kontroles revīzijā⁷ konstatēto, ka tikai 133 iestādes ir nodevušas elektroniskos dokumentus glabāšanai LNA un lēno LNA virzību VIS uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību saņemšanā no iestādēm uzglabāšanā, pēc pārbaudē tika pievērsta uzmanība elektronisko dokumentu pieņemšanai kopumā.

Revīzijas laikā LNA sniedza informāciju⁸ par iestādēm, kuras noteiktajos termiņos nav nodevušas arhīvam glabāšanā papīra dokumentus un/vai elektroniskos dokumentus (skatīt 3. attēlu).

3.attēls. Iestādes, kuras noteiktajos termiņos nav nodevušas arhīvam glabāšanā dokumentus

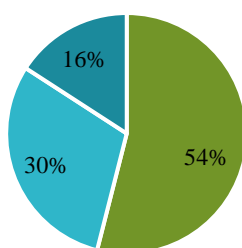
Atbilstoši LNA sniegtajai informācijai⁹ 2023. gada sākumā savas saistības ar arhīvu nav nokārtojušas 317 iestādes (t. sk. pats LNA, jo nav nodevis glabāšanā elektroniskos dokumentus), tādējādi pārkāpjot normatīvajos aktos¹⁰ noteiktās arhīva prasības. LNA plāno pastiprināt savu rīcību¹¹, lai veicinātu elektronisko dokumentu nodošanu LNA, t. sk., uzsākot administratīvo pārkāpu procesus pret iestādēm, kas neievēro normatīvo regulējumu attiecībā uz elektronisko dokumentu nodošanu arhīvam. Pirms administratīvo pārkāpumu procesu uzsākšanas pret iestādēm ir būtiski izvērtēt iemeslus, kādēļ iestādes neievēro tām noteiktās prasības par arhīviski vērtīgo dokumentu nodošanu glabāšanā arhīvā, tostarp attiecībā uz iestādēm pieejamā metodiskā atbalsta pietiekamību un LNA kapacitāti nodrošināt konsultācijas un praktisku atbalstu konkrētos problēmjasautājumos.

Lai gan LNA ir izdevis iekšējo rīkojumu¹², kurš nosaka LNA struktūrvienībām ar oficiālu vēstuli līdz katra gada 1. martam atgādināt par dokumentu sakārtošanu un nodošanu LNA un ziņot LNA struktūrvienībai – Arhīvu inspekcijai – par iestādēm, kas neievēro normatīvajos aktos noteiktās prasības, taču līdz šim paveiktais nav sniedzis pietiekamu rezultātu, jo 151 iestāde, ieskaitot pašu LNA, nav nodevusi pastāvīgā glabāšanā arhīvā elektroniskos dokumentus.

2009. gada 1. jūlijā stājās spēkā likums “Grozījumi Valsts pārvaldes iekārtas likumā”, kas papildina Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54. pantu ar sesto daļu, nosakot, ka iestādes sadarbojoties nepieciešamo informāciju sniedz elektroniskā veidā, ja ārējā normatīvajā aktā nav noteikts citādi un informācijas sniegšana nav pretrunā normatīvajos aktos noteiktajiem informācijas sniegšanas noteikumiem¹³. Tātad faktiski jau kopš 2009. gada iestādēs sāka veidoties pirmie elektroniskie dokumenti ar arhīvisko vērtību, kuri būtu jānodod arhīva glabāšanā. Papildus – Arhīvu likums¹⁴ nosaka, ka elektroniskie dokumenti tiek nodoti pastāvīgā valsts glabāšanā LNA ne vēlāk kā piecus gadus pēc to radīšanas vai saņemšanas, ja citā likumā nav noteikts citādi. Tas nozīmē, ka LNA glabāšanā 2023. gadā būtu jāpieņem dokumenti, kuri radīti ne vēlāk kā 2017. gadā.

Saskaņā ar LNA sniegto informāciju¹⁵ uz 07.03.2023. pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti tiek veidoti 328 (revīzijas laikā netika sniegta informācija par iestāžu skaitu ar pastāvīgi glabājamiem elektroniskiem dokumentiem, kas atrodas Jēkabpils zonālā valsts arhīva pārraudzībā) LNA uzraudzītajās iestādēs, no tām:

- 99 iestādes (30 %) turpina aprakstīt elektroniskos dokumentus vai tos ir aprakstījušas, bet nav nodevušas LNA glabāšanā;
- 52 iestādes (16 %) nav veikušas elektronisko dokumentu aprakstīšanu, tādējādi nav pat uzsākts process, lai nodrošinātu elektronisko dokumentu nodošanu glabāšanā arhīvā;
- 177 iestādes (54 % gadījumu) jau ir nodevušas elektroniskos dokumentus LNA glabāšanā vai ir izteikušas gatavību, bet to vēl nav izdarījušas.

- Iestādes, kuras ir nodevušas vai pieteikušas nodot elektroniskos dokumentus LNA
- Iestādes, kuras vēl nav nodevušas vai pieteikušas nodot elektroniskos dokumentus LNA
- Iestādes, kuras nav uzsākušas aprakstīt elektroniskos dokumentus

4.attēls. Iestāžu elektronisko dokumentu nodošanas glabāšanai arhīvā statuss

Lai gan LNA ir zināms tādu iestāžu skaits, kurās tiek radīti elektroniskie dokumenti ar arhīvisko vērtību, tomēr revīzijas veikšanas brīdī LNA nespēja sniegt viennozīmīgu informāciju par to, cik iestādes no LNA uzraudzībā esošajām iestādēm ir nodevušas elektroniskos dokumentus LNA glabāšanā. LNA nav ieviesis uzskaites sistēmu, kurā nodrošināt uzraudzību pār iestāžu dokumentu ar arhīvisko vērtību iesniegšanu LNA. Vienkopus nav uzskaitīta informācija par:

- iestādi – vai iestādē ir vai nav uzkrāti elektroniskie dokumenti ar arhīvisko vērtību;
- iestādē aprakstītajiem elektroniskajiem dokumentiem ar arhīvisko vērtību (līdz kuram gadam ir aprakstīti);
- iestādes nodotajiem elektroniskajiem dokumentiem ar arhīvisko vērtību (līdz kuram gadam nodoti);
- nākamo periodu elektronisko dokumentu ar arhīvisko vērtību nodošanu LNA;
- Rīgu un reģioniem (tā tiek apkopota atšķirīgā formātā).

Revidentu ieskatā, LNA līdz šim nav spējis pietiekoši kvalitatīvi organizēt un plānot procesu, kas saistās ar elektronisko dokumentu pieņemšanu glabāšanā arhīvā. Līdz ar to nav panākts būtisks progress elektronisko dokumentu nodošanā glabāšanā arhīvā.

Atbilstoši LNA sniegtajai informācijai¹⁶ uz 2023. gada 3. aprīli elektronisko dokumentu uzraudzībā un pieņemšanā kopumā iesaistīti 27 darbinieki, bet tehniski sarežģītāko elektronisko dokumentu pieņemšanas procesa daļu (piemēram, uzskaites sarakstu importu VVAIS, konsultācijas nododamās pakotnes sagatavošanai, dokumentu pieņemšanu, saglabāšanu un piekļuves nodrošināšanu) līdz šim veica trīs darbinieki. Kopumā LNA 2022. gada decembrī tika nodarbināti 384 darbinieki, no kuriem mazāk nekā 1 % ir uzdots nodarboties ar mūsdienās aktuālu dokumentu – elektronisko dokumentu, t. sk. VIS uzkrātajiem datiem ar arhīvisko vērtību, – saglabāšanu. Līdz ar to LNA jāvērtē iespējas pilnveidot visu nodarbināto zināšanas, nodrošinot, ka elektronisko dokumentu pieņemšanu spēj veikt plašāks loks darbinieku, t. sk. zonālajos arhīvos strādājošie.

Nepieciešams arī pārskatīt LNA darbinieku amata pienākumus, nosakot uzdevumus darbam ar elektronisko dokumentu pieņemšanu, tādējādi ierobežotos resursus (trīs darbiniekus ar specifiskām tehniskajām zināšanām) novirzot VIS datu ar arhīvisko vērtību datubāzu pieņemšanā, kur nepieciešamas daudz specifiskākas zināšanas un tehniskākas prasmes. LNA ir svarīgi spēt savlaicīgi apzināt un mērķtiecīgi veikt nodarbināto kvalifikācijas celšanu, jo nākotnē arhīvam glabāšanā nododamo elektronisko dokumentu skaits pieaugs un būs nepieciešami darbinieki, kas tos spēj pilnvērtīgi pieņemt glabāšanā un nepieciešamības gadījumā apstrādāt un atvērt, lai sniegtu informāciju iedzīvotājiem un/vai citām ieinteresētajām pusēm.

Ieteikumi

Lai LNA spētu īstenot nacionālā dokumentārā mantojuma uzkrāšanu, ko veido elektroniskie dokumenti, LNA līdz 2029. gadam panākt, ka:

- 75 % no iestādēm, kurās tiek radīti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, pienākot termiņam elektronisko dokumentu nodošanai arhīvā, tie tiek saņemti glabāšanā arhīvā (uz 07.01.2023. LNA glabāšanā bija saņemusi elektroniskos dokumentus no 54 % iestāžu);
- glabāšanā arhīvā nodota informācija no vismaz 40 % VIS ar arhīvisko vērtību (uz 05.04.2023. LNA glabāšanā bija saņemusi 3,6 % datubāzes no LNA apzinātajām informācijas sistēmām).

Metodiskais atbalsts iestādēm patstāvīgai elektronisko dokumentu sagatavošanai un nodošanai arhīvam

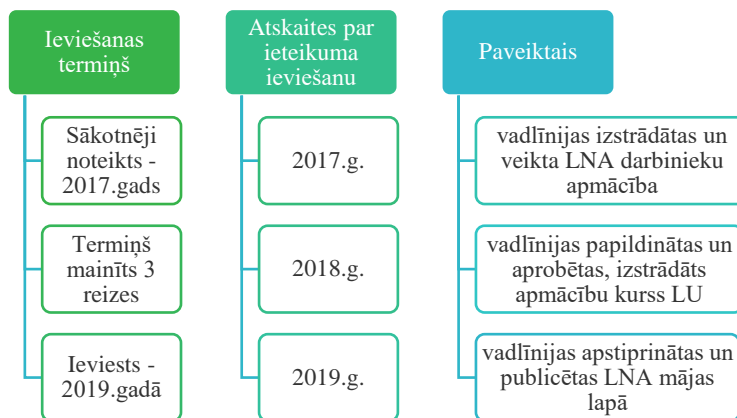
2015. gada revīzijā revidenti konstatēja, ka iestādēm trūka informācijas, lai patstāvīgi spētu nodrošināt elektronisko dokumentu sagatavošanu nodošanai arhīvam. Tām nebija pieejami detalizēti norādījumi vai vadlīnijas, kas skaidrotu normatīvajos aktos noteiktās prasības elektronisko dokumentu sagatavošanai nodošanai glabāšanā LNA. Ieviešot Valsts kontroles sniegto ieteikumu, vadlīnijas tika izstrādātas, tomēr iestādēm nepieciešamo metodoloģisko atbalstu tās nenodrošina – tās ir vispārīgas, neietver skaidrojumus par virkni būtiskiem tehnoloģiskiem jautājumiem (*SIARD*, *SIP*,

Preservica) un drīzumā tās būs nepieciešams aktualizēt, ņemot vērā LNA rosinātās izmaiņas normatīvajos aktos.

Arī izvērtējot LNA tīmekļvietnē pieejamo informāciju par atbalstu iestādēm elektronisko dokumentu nodošanā, konstatēts, ka prasības nav sistematizētas vienkopus un tās nesniedz pietiekamu un pilnīgu informāciju par katra dokumenta veida sagatavošanu un nodošanu arhīvam.

Būtisks progress nav vērojams arī elektronisko dokumentu nodošanas statistikas pieaugumā, līdz ar to secināms, ka izstrādātās vadlīnijas nav būtiski palielinājušas iestāžu izpratni (elektronisko dokumentu nodošana atduras pret LNA darbinieku kapacitāti sniegt konsultācijas) un kopumā nav veicinājušas glabāšanā nodoto elektronisko dokumentu apjomus.

2015. gada revīzijā tika secināts, ka elektronisko dokumentu nodošana glabāšanā arhīvā automatizētā veidā nenotiek, jo iestādēm trūkst izpratnes, kā to praktiski organizēt – kā veikt elektronisko dokumentu aprakstīšanu, nodrošināt datu eksportu no iestāžu izmantotajām informācijas sistēmām, noteikt nododamo datu struktūru atbilstoši informācijai ar arhīvisko vērtību, veikt elektronisko dokumentu nodošanu LNA. Viens no iemesliem bija tas, ka normatīvajos aktos noteiktais regulējums bija nepietiekams un nebija detalizētu vadlīniju, kurās iestādēm tiktu izskaidrotas normatīvajos aktos noteiktās prasības elektronisko dokumentu sagatavošanai nodošanai uzglabāšanā arhīvā. LNA tika sniegts ieteikums šādas vadlīnijas izstrādāt, lai veicinātu iestādēm izpratni tieši par VIS uzkrāto elektronisko datu izvērtēšanu, atlasī un nodošanu glabāšanai arhīvā.

5.attēls. Ieteikuma “izstrādāt vadlīnijas iestādēm VIS esošo elektronisko datu izvērtēšanai, atlasī un nodošanai glabāšanai arhīvā” ieviešanas gaita

Vērtējot, vai publicētās vadlīnijas ir veicinājušas iestāžu informācijas sistēmas uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību nonākšanu uzglabāšanā arhīvā, būtisks progress netika konstatēts. Arhīvā pieņemti dati tikai no četrām VIS, un datu pieņemšana prasīja būtisku ieguldījumu vairāku gadu garumā gan no LNA, gan no datu devēja puses – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, kura tika izvēlēta kā viena no pirmajām iestādēm tās VIS uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību nodošanai. Tas liecina, ka vadlīniju izstrāde nav novērsusi izpratnes trūkumu par to, kā iestādei praktiski organizēt darbu datu nodošanai arhīvā.

Turklāt šo gadu laikā vadlīnijas jau ir novecojušas un tās neietver būtisku informāciju par datu sagatavošanu *SIARD* formātā, ko LNA paralēli uzsāktajam sadarbības pilotprojektam ar Valsts sociālās

apdrošināšanas aģentūru bija izvērtējis un atzinis¹⁷ par optimālāko risinājumu VIS uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību sagatavošanai un iesniegšanai.

Kopumā izvērtējot LNA tīmekļvietnē pieejamo informāciju par atbalstu iestādēm elektronisko dokumentu nodošanā, konstatēts, ka prasības nav sistematizētas vienkopus, tās ir vispārīgas un nesniedz pilnīgu informāciju par katra dokumenta veida sagatavošanas, iesniegšanas un saglabāšanas specifiku, jo īpaši attiecībā uz VIS uzkrāto elektronisko datu nodošanu arhīvam. Piemēri.

1. Sadaļā “Institūcijām”->“Elektronisko dokumentu nodošana”¹⁸ – sniegta atsauce uz normatīvo regulējumu, vispārīga informācija par elektronisko dokumentu sagatavošanas formātu un kontaktpersonu jautājumu gadījumā. Sadaļā nav praktiskas informācijas, pēc kuras iestāde patstāvīgi spētu nodrošināt elektronisko dokumentu nodošanu LNA – skaidrotu tehniskos nodošanas jautājumus, izmantojamos risinājumus (*SIARD* risinājumu, *SIP* pakotnes sagatavošanu). Nav skaidrots, kas ir mainījies elektronisko dokumentu nodošanā līdz ar jaunākās *Preservica* programmatūras uzstādīšanu 2022. gadā, ko LNA ieviesa, lai uzlabotu un vienkāršotu elektronisko dokumentu nodošanu arhīvam. Saskaņā ar LNA sniegto informāciju skaidrojumi par *Preservica* lietošanu tiks sagatavoti pēc risinājuma testēšanas pabeigšanas, kas tiek plānota līdz 2023. gada beigām¹⁹.
2. Sadaļā Institūcijām->“Dokumentu nodošana”²⁰ – sniegta informācija par nepieciešamību slēgt līgumu ar LNA par elektronisko dokumentu nodošanu glabāšanā arhīvā, lai gan saskaņā ar normatīvo aktu²¹ ne visos gadījumos līgums ar LNA ir jāslēdz.
3. Sadaļā “Institūcijām”->“Datu bāzu izvērtēšana”²² – sniegtas vispārīgas vadlīnijas VIS uzkrāto datu izvērtēšanai un norādīts uz nepieciešamību konsultēties ar LNA par datu arhīviskās vērtības noteikšanu un nodošanu arhīvam.
4. Sadaļā “Institūcijām”->“Metodiskie materiāli”²³ – pievienoti materiāli, kas iestādei jāņem vērā, strādājot ar dažādiem dokumentu veidiem, bet bez iespējām atlasīt tieši tos materiālus, kas ir saistoši konkrētam dokumentu veidam (papīra, elektroniskie dokumenti, VIS uzkrātie dati).
5. Sadaļā “Institūcijām”->“Testāžu portāls”²⁴ – pieejamas prasības elektronisko dokumentu nodošanai LNA un ir iespējams lejupielādēt rīku *SIP* pakotņu veidošanai, bet nav informācijas par tā lietošanu.

Ņemot vērā, ka LNA tīmekļvietnē ir aprūtināti atrast vajadzīgo informāciju, arvien ir nepieciešama būtiska LNA darbinieku iesaiste, sniedzot iestādēm konsultācijas.

Pēc vadlīniju izstrādes LNA turpināja strādāt, lai uzlabotu normatīvo regulējumu kopumā. LNA ir izstrādājis Ministru kabineta noteikumu projektu “Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi” (nodots saskaņošanai un publiskai apspriešanai 2023. gada 24. februārī, līdz 2023. gada 25. maijam nodots saskaņošanai ministrijām un iestādēm). Izmaiņas normatīvajā regulējumā bija nepieciešamas²⁵, ņemot vērā, ka publisko dokumentu pārvaldība un izmantošana ar katru gadu vairāk tiek veikta elektroniski informācijas sistēmās, izmantojot elektronisko informācijas apriti. Norādīts arī uz faktu, ka Ministru kabineta noteikumos²⁶ iekļautās normas daļēji dublējušās, ir novecojušas un praksē netiek piemērotas.

Izstrādātajā Ministru kabineta noteikumu projektā “Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi” vairs netiek noteiktas tehniskās prasības iestāžu informācijas sistēmām, bet noteikta prasība nodrošināt informācijas sistēmu eksportējamo datu savietojamību ar VVAIS²⁷. Lai gan VVAIS izstrāde tika pabeigta 2013. gadā un tās izstrādes mērķis bija nodrošināt valsts arhīvu informācijas resursu pieejamību sabiedrībai un valsts un pašvaldību iestāžu elektronisko dokumentu un datu uzkrāšanu un glabāšanu, revidētajā laika periodā nebija normatīvā regulējuma, kas noteiktu prasību izmantot VVAIS. Tai pašā laikā Arhīvu likuma pārejas noteikumi²⁸ noteica, ka tāds regulējums līdz 2021. gada 30. septembrim bija jāizdod – *Ministru kabinets izdod VVAIS datu ievades un aktualizācijas, kā arī sistēmas pieejamības un*

*izmantošanas kārtību*²⁹. Plašāk par VVAIS un tās funkcionalitātes izmantošanu aprakstīts ziņojuma sadaļā “VVAIS izmantošana atbilstoši tā izstrādes mērķim”.

Pēc jauno MK noteikumu³⁰ apstiprināšanas, LNA būs jāpārskata tīmekļvietnē esošie materiāli un vadlīnijas, nodrošinot, ka ir pieejama informācija par datu savietojamības iespējām ar VVAIS, tostarp par datu formātiem un pakotnēm, vadlīnijās iestrādājot darbu ar risinājumiem, ko LNA ir izvēlējis par atbilstošiem elektronisko dokumentu un datu arhivēšanai (*SIP* pakotnēm, *SIARD* formāts). Kā piemēru veiksmīgākai informācijas attēlošanai par elektronisko dokumentu nodošanas rīkiem un to izmantošanu var minēt Šveices Nacionālā arhīva tīmekļvietni³¹, kur iestādēm pieejami gan rīki elektronisko dokumentu sagatavošanai nodošanai arhīvam, gan šo rīku lietošanas instrukcijas.

Ieviešot elektronisko dokumentu un VIS uzkrāto datu saglabāšanu, nepieciešams nodrošināt, ka LNA procesus un metodiskos norādījumus veido pietiekami detalizēti, skaidri nosakot elektronisko dokumentu un datu nodošanas glabāšanā arhīvā soļus un par to veikšanu atbildīgo (iestāde, LNA vai abas kopā), izmantojamos risinājumus un formātus.

Progress VVAIS izmantošanā atbilstoši tā izstrādes mērķim

Lai gan VVAIS ir nodots ekspluatācijā jau 2015. gadā, tajā kā lietotāji ir reģistrētas tikai 29 % no LNA uzraudzītajām iestādēm, līdz ar to 71 % no LNA uzraudzītajām iestādēm VVAIS neizmanto tādām funkcijām kā iestādes datu apskatei un aktualizēšanai, dokumentu iesniegšanai, saskaņošanai, aprakstīšanai, elektronisko dokumentu nodošanai.

Kopš 2018. gada tikai 6 % no visām LNA uzraudzībā esošajām iestādēm ir izmantojušas VVAIS – vidēji 102 reizes gadā.

Lai gan VVAIS izmantošana iestādēs būtiski atvieglotu LNA darbu, tomēr pašlaik spēkā esošais normatīvais regulējums nenosaka iestāžu pienākumu izmantot VVAIS un arī plānotās izmaiņas Ministru kabineta noteikumos³² šādu prasību nenosaka. Līdz ar to VVAIS izstrāde un ieviešana nav atslogojusi LNA resursus, lai apkalpotu iestādes citos saziņas kanālos un iestāžu vietā augšupielādētu dokumentus VVAIS.

Valsts kontroles ieskatā, LNA jāturpina veicināt VVAIS funkcionalitātes aktīvāka un plašāka izmantošana, vērtējot iespējas vismaz attiecībā uz elektroniskajiem dokumentiem noteikt VVAIS izmantošanu par obligātu jau normatīvo aktu līmenī.

VARAM jau 2017. gadā ir norādījusi³³, ka normatīvā regulējuma elektronisko dokumentu aprītē un arhivēšanā izpilde iestādēm rada grūtības – iestāžu elektronisko dokumentu pārvaldības sistēmas nav piemērotas, lai nodrošinātu elektronisko dokumentu nodošanu glabāšanā arhīvā, izmantojot VVAIS risinājumus.

Tikai 2022. gadā LNA iegādājās *Preservica*³⁴ risinājumu, lai iestādēm vienkāršotu elektronisko dokumentu nodošanu arhīvam. Revīzijas laikā LNA turpināja *Preservica* risinājuma pielāgošanu LNA vajadzībām, lai sagatavotu tā ieviešanu elektronisko dokumentu pieņemšanai.

Kopumā kopš VVAIS izstrādes pabeigšanas 2015. gadā VVAIS attīstībā ieguldījumi nav bijuši. No 2020. gada līdz 2023. gadam VVAIS attīstībā un uzturēšanā izlietoti 120 924 *euro*, t. sk. 61 483 *euro Preservica* risinājuma uzstādīšanai un konfigurēšanai. Līdz 2024. gada beigām plānota VVAIS e-pakalpojuma portāla pilnveide par 266 tūkstošiem *euro*, izmantojot Atveseļošanās un noturības mehānisma finansējumu. Šie pilnveidojumi ir orientēti uz e-pakalpojumu uzlabošanu privātpersonām, līdz ar to iestāžu darbu ar VVAIS neietekmēs.

Iespējas savlaicīgi un mērķtiecīgi plānot VVAIS attīstību ierobežo ne tikai pieejamais finansējums, bet arī VVAIS attīstības plāna neesamība.

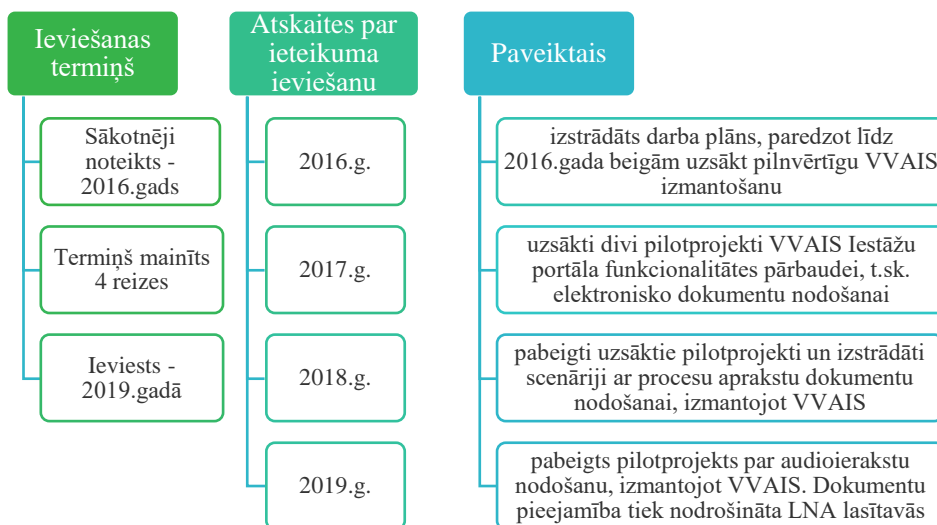
Vērtējot VVAIS lietotāju problēmpieteikumu reģistrā pieteikto, konstatēts, ka no 263 pieteikumiem periodā no 01.01.2020. līdz 31.12.2022. tikai 34 % gadījumos (89 pieteikumi) problēmas ir novērstas atbilstoši līgumā³⁵ noteiktajiem pieteikumu apstrādes un risināšanas termiņiem. Tas liecina par būtiskiem riskiem VVAIS problēmu savlaicīgā novēršanā, kopumā neveicinot un nenodrošinot VVAIS korektu darbību un lietotāju interesi tās izmantošanai.

VVAIS reģistrētās iestādes un iestāžu e-pakalpojumu izmantošana

2015. gadā Valsts kontrole revīzijā³⁶ konstatēja, ka:

- LNA jau 2005. gadā uzsāka VVAIS izstrādes projektu, kura mērķis bija izveidot vienoto valsts arhīvu informācijas sistēmu, lai nodrošinātu valsts arhīvu informācijas resursu pieejamību sabiedrībai un valsts un pašvaldību iestāžu elektronisko dokumentu un datu uzkrāšanu un glabāšanu;
- VVAIS projekts tika īstenots divās kārtās, kuru vadību nodrošināja KISC sadarbībā ar LNA. Abās kārtās kopā izlietoti 8 653 573 *euro* programmatūras izstrādei un infrastruktūras izveidei, no tiem 4 098 105 *euro* VVAIS programmatūras izstrādei;
- revīzijā netika konstatēts, ka VVAIS tiktu plaši izmantots iestādēs, bet tas vairāk lietots kā risinājums LNA iekšējo darba procesu nodrošināšanai.

Ņemot vērā, ka 2015. gadā janvārī LNA uzsāka VVAIS izmantošanu arhīva procesa darbības nodrošināšanai, bet VVAIS vēl netika izmantots darbā ar iestādēm un iestādes nenodeva elektroniskos dokumentus arhīva glabāšanā, izmantojot VVAIS projektā izstrādātos risinājumus, tad revīzijā³⁷ Valsts kontrole sniedza ieteikumus, lai nodrošinātu veiksmīgu VVAIS ieviešanu un izmantošanas uzsākšanu un veicinātu VVAIS izstrādē ieguldīto līdzekļu ekonomisko atdevi.

6.attēls. Ieteikumu “izstrādāt scenārijus un veikt VVAIS funkcionalitātes testēšanu dažādām VVAIS lietotāju grupām, sākot no elektronisko dokumentu un elektronisko datu iesniegšanas (iestādes funkcijas) līdz pat meklēšanai (iedzīvotāja vajadzība)” un “izstrādāt pasākumu plānu VVAIS funkcionalitātes ieviešanai LNA un valsts pārvaldes iestādēs, kā arī paredzēto e-pakalpojumu darbības uzsākšanai” ieviešanas gaita.

Lai novērtētu, vai pēc sniegto ieteikumu ieviešanas ir panākta plašāka VVAIS lietošana, revīzijā tika novērtēts VVAIS reģistrēto iestāžu lietotāju skaits un to aktivitāte elektronisko dokumentu nodošanai glabāšanā arhīvā, VVAIS problēmpieteikumu risināšanas laiks. Tāpat uzmanība tika pievērsta VVAIS attīstības plānošanai.

VVAIS nodrošina iestādēm datu apskati un aktualizēšanu, dokumentu iesniegšanu, aprakstīšanu un saskaņošanu ar LNA, glabājamo vienību nodošanas un pieņemšanas aktu sagatavošanu, elektronisko dokumentu nodošanu tiešsaistē. Lai novērtētu, vai iestādes šo iespēju izmanto, revīzijā tika pieprasīta informācija par VVAIS reģistrētajām iestādēm, lietotājiem un caur VVAIS iestāžu portālu nodotajiem dokumentiem.

Saskaņā ar revidentu veikto datu analīzi:

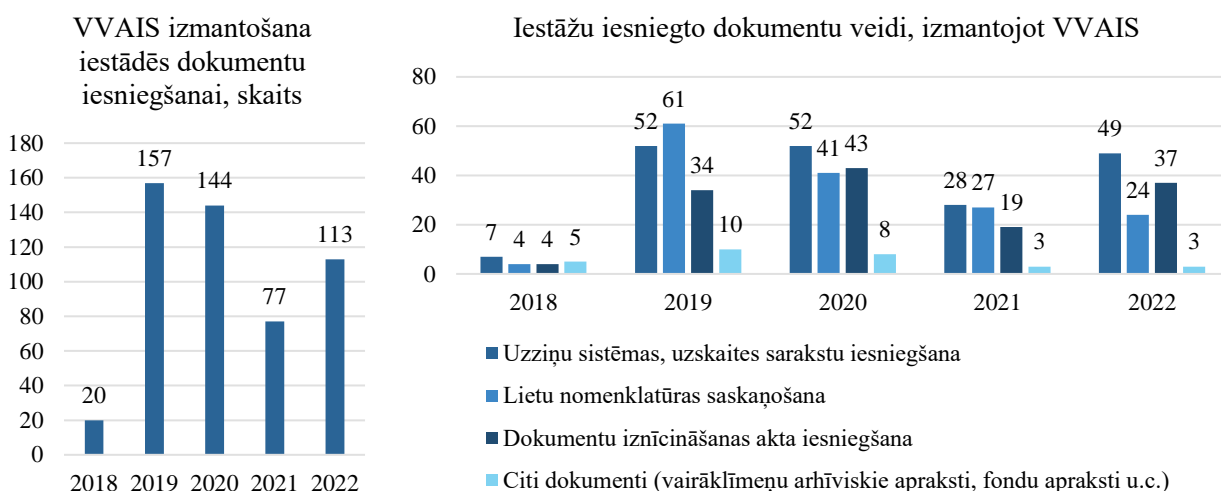
- no LNA uzraudzībā esošajām 3592³⁸ iestādēm laikā no 2015. gada līdz 2023. gada 11. martam VVAIS sistēmā ir reģistrētas 1040 jeb 29 % iestāžu (skatīt 7. attēlu); turklāt no tām 88 iestādes vēl ne reizi nav pieslēgušās VVAIS, tātad sistēmu nav izmantojušas;
- no LNA uzraudzībā esošajām 328 iestādēm, kurās tiek veidoti pastāvīgi glabājami elektroniski dokumenti un VVAIS izmantošana būtu īpaši nozīmīga, VVAIS reģistrētas tikai 69 iestādes jeb 21 %.

7.attēls. LNA uzraudzībā esošās iestādes un to reģistrācija VVAIS, %

Revīzijā, vērtējot, vai iestādes izmanto VVAIS pieejamos pakalpojumus, konstatēts:

- no 2018. gada līdz 2022. gadam (ieskaitot) no 1040 VVAIS reģistrētajām iestādēm VVAIS piedāvātos pakalpojumus ir izmantojušas 207 iestādes, kas ir 20 % no VVAIS reģistrētajām iestādēm jeb tikai 6 % no visām LNA uzraudzībā esošajām iestādēm;
- VVAIS iestāžu portālu iestādes kopumā izmantojušas 511 reizes – lai nodrošinātu uzziņas sistēmu un uzskaites sarakstu iesniegšanu, lietu nomenklatūru iesniegšanu, dokumentu iznīcināšanas aktu iesniegšanu u. c. arhīvam nepieciešamo dokumentu iesniegšanu.

8.attēls. VVAIS izmantošana, iesniedzot dokumentus arhīvam

Ņemot vērā, ka arī LNA darbinieki VVAIS var veikt iestāžu sagatavoto dokumentu augšupielādi, revīzijā revidenti nevarēja novērtēt apjomus, cik un kādus iestāžu sagatavotos dokumentus VVAIS augšupielādējuši LNA darbinieki un cik iestādes ir pievienojušas patstāvīgi pašas.

VVAIS neizmantošana ir sekas arī tam, ka trūkst normatīvā regulējuma VVAIS lietošanai. Lai gan LNA atzīst, ka VVAIS izmantošana atvieglotu LNA darba organizēšanu, tomēr Ministru kabineta noteikumu projektā³⁹ nav noteikts iestāžu pienākums izmantot VVAIS saziņai ar LNA. Neiekļaut šādu prasību Ministru kabineta noteikumos LNA pamato⁴⁰ ar to, ka:

LNA vēlējas, lai tiktu saglabāta zināma fleksibilitāte un izvēles iespējas, tai skaitā arī saņemt informāciju pa telefonu, e-pastu. Visus dokumentus un konsultāciju informāciju, kura nav ievadīta VVAIS, tāpat uzraugošie eksperti ievada VVAIS. Komunicēt tikai ar VVAIS būtu ērtāk. Konsultāciju gadījumā- varētu vieglāk arī monitorēt [konsultāciju] kvalitāti, kas telefoniski vispār nav iespējams. Jautājums, vai iestādes tam pašas ir gatavas.

Ņemot vērā zemo VVAIS izmantošanas statistiku, arhīvu jomā nozīmīgi dokumentu apzināšanas, saskaņošanas un pieņemšanas procesi arvien nav elektronizēti. Tādējādi arhīvu nozare atpaliek no citām jomām, kurās ir ieviesti un tiek izmantoti risinājumi elektroniskai informācijas aprītei, piemēram, jau gadiem dokumentu aprīte valsts pārvaldē tiek organizēta elektroniski, gada pārskatu iesniegšana⁴¹ Valsts kasē tiek organizēta elektroniski “ePārskatu” sistēmā, nodokļu pārskati un deklarācijas tiek iesniegtas Valsts ieņēmumu dienestā, izmantojot elektroniskās deklarēšanas sistēmu. Jāatzīmē, ka piemēros minētajās nozarēs jau normatīvā regulējuma līmenī ir noteikta prasība informāciju sniegt elektroniskā veidā, izmantojot konkrētus risinājumus. Savukārt arhīvu jomā VVAIS izmantošana ir viens no vairākiem

komunikācijas risinājumiem un nav noteikta kā obligāta prasība, lai gan VVAIS izstrādei izlietoti vairāk nekā 4 milj. *euro*⁴² (pēc nodošanas ekspluatācijā nav bijuši būtiski ieguldījumi VVAIS attīstībā), uzturēšanai un attīstībai vidēji gadā tiek izlietoti 40 308 *euro*⁴³, kā arī līdz 2024. gada beigām plānots pilnveidot pakalpojumu portālu par 266 200 *euro*⁴⁴.

VVAIS neizmantošanas iemesli

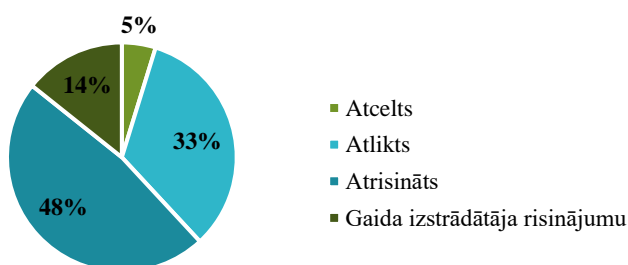
VVAIS ir būtiska LNA ikdienas procesu sastāvdaļa, līdz ar to arī tā attīstība ir svarīga, lai nodrošinātu arhīva procesus atbilstoši aktualitātēm un tehnoloģiskajām iespējām. Nepieciešamība attīstīt un uzlabot VVAIS ir identificēta arī 2017. gada VARAM izstrādātajā informatīvajā ziņojumā “Par elektronisko dokumentu apriti ministrijās un to padotībā esošajās iestādēs”, norādot, ka VVAIS, kuras viens no uzdevumiem ir elektronisko dokumentu pieņemšana, ir bāzēta uz 2012. gada tehnoloģiskajiem risinājumiem, kas jau morāli novecojuši un lietotājiem bez speciālajām zināšanām – neērti.

Kopš VVAIS 2. kārtas izstrādes pabeigšanas ir pagājuši gandrīz 10 gadi. LNA un KISC ir sniedzis informāciju⁴⁵, ka kopš VVAIS izstrādes pabeigšanas 2015. gadā būtiski ieguldījumi VVAIS attīstībā nav veikti. No 2020. līdz 2023. gadam VVAIS attīstībā un uzturēšanā izlietoti 120 924 *euro*, no tiem 61 483 *euro* *Preservica* uzstādīšanai un konfigurēšanai, lai nodrošinātu efektīvāku elektronisko dokumentu pieņemšanu un uzglabāšanu.

Revīzijā konstatēts, ka VVAIS attīstības vajadzības nav apzinātas un apkopotas, lai mērķtiecīgi organizētu VVAIS pilnveidošanu atbilstoši aktuālajām vajadzībām un augošajām tehnoloģiskajām iespējām, kā arī lai tam plānotu un piesaistītu finansējumu. LNA skaidro⁴⁶, ka:

VVAIS attīstība tiek organizēta, izmantojot pieteikto Izmaiņu pieprasījumu reģistrā [pieteikumu reģistrā], ko pārvalda KISC, bet aizpilda LNA darbinieki. Reģistrā tiek likti dažāda līmeņa un prioritātes [izmaiņu] pieteikumi – sākot no sistēmas disfunkcijas kādā procesā un beidzot ar sistēmas lietošanas ieteikumiem. [Izmaiņu pieprasījumu] sarakstu periodiski [LNA] pārskata, aktualizē un pieejamo finanšu resursu ietvaros realizē pieteiktos izmaiņu pieprasījumus.

Revīzijā konstatēts, ka pieteikumu reģistrā no 01.01.2020. līdz 31.12.2022. lietotāji ir pieteikuši 21 izmaiņu pieprasījumu. No tiem gandrīz puse nav atrisināti, savukārt no realizētajiem izmaiņu pieprasījumiem – 19 % gadījumu izmaiņu pieprasījumu izpildes ilgums ilgst no viena līdz pat trīs gadiem.

9.attēls. VVAIS pieteikumu reģistrā reģistrētie izmaiņu pieprasījumi un to statuss

Revidentu vērtējumā, pieteikumu reģistrs nevar aizstāt VVAIS attīstības plānu, bet ir būtisks priekšnosacījums lietotāju vajadzību apzināšanai.

Arī labā prakse⁴⁷ IKT pārvaldībā nosaka, ka IKT attīstības plānošana (IKT attīstības plāna esamība) ir nepieciešama, lai IKT resursu pārvaldība būtu saistīta ar iestādes darbības stratēģiju un prioritātēm. Plāni, kuros ir iestrādāti IKT attīstības jautājumi, palīdz iestādei novērtēt iestādes IKT iespējas un ierobežojumus, kā arī palīdz novērtēt esošo IKT efektivitāti iestādē un nepieciešamās investīcijas nākotnē IKT uzlabošanai. Tikai plānojot⁴⁸ varēs:

- koordinēt resursus, kas nepieciešami efektīvai pakalpojumu realizācijai, iekļaujoties prognozētajās izmaksās un laika grafikā;
- identificēt un vadīt riskus, kas saistīti ar IKT pārmaiņu realizāciju, un šo risku savlaicīgu novēršanu.

Vienlaikus jāatzīmē, līdz 2024. gada beigām, izmantojot Atvērto Atvērto mehānisma finansējumu⁴⁹, ir plānots pilnveidot VVAIS e-pakalpojumu portālu par 266 000 *euro*. Analizējot pieteikumu reģistrā uzkrāto informāciju, revidenti nevarēja konstatēt, ka vajadzība pilnveidot VVAIS e-pakalpojumu portālu ir pieteikta un apzināta, izmantojot pieteikumu reģistru.

Revidētajā laika posmā KM IKT padomē jautājumi, kas skar LNA IKT attīstību, skatīti vienu reizi⁵⁰, apstiprinot finansējumu LNA IT attīstībai, lai varētu tikt realizēta VVAIS e-pakalpojumu portāla pilnveide, izmantojot ANM finansējumu. KM IKT padomē nav skatīta LNA IKT stratēģija un prioritātes.

VVAIS lietotāju pieteikto problēmu novēršana

2015. gada revīzijā⁵¹ tika konstatēts neskaidrs funkciju sadalījums attiecībā uz VVAIS uzturēšanu. Valsts kontrole sniedza ieteikumu KISC un LNA vienoties par atbildību VVAIS uzturēšanai, nodrošinot VVAIS darbības nepārtrauktību un pieejamību. Ieviešot ieteikumu, tika noslēgts savstarpējais līgums⁵² starp LNA un KISC par VVAIS darbības nodrošināšanas, pārvaldīšanas un lietošanas kārtības jautājumiem.

Ņemot vērā, ka, lietojot sistēmu, lietotājam ir svarīgi, ka sistēma ir pieejama, savukārt problēmgadījumos ir svarīgi, ka lietotāju pieteikumi tiek savlaicīgi atrisināti, pēcpārbaudē tika vērtēta pieteikumu risināšana.

KISC palīdzības dienestā saņemtie pieteikumi saistībā ar VVAIS darbību tiek reģistrēti pieteikumu reģistrā. Saskaņā ar līgumu⁵³ – pieteiktas tiek gan problēmas, gan izmaiņu pieprasījumi, gan nepieciešamās konsultācijas par VVAIS. Reģistrējot pieteikumus, KISC tiem piešķir kategoriju⁵⁴, no kuras izriet reakcijas un risināšanas laiki.

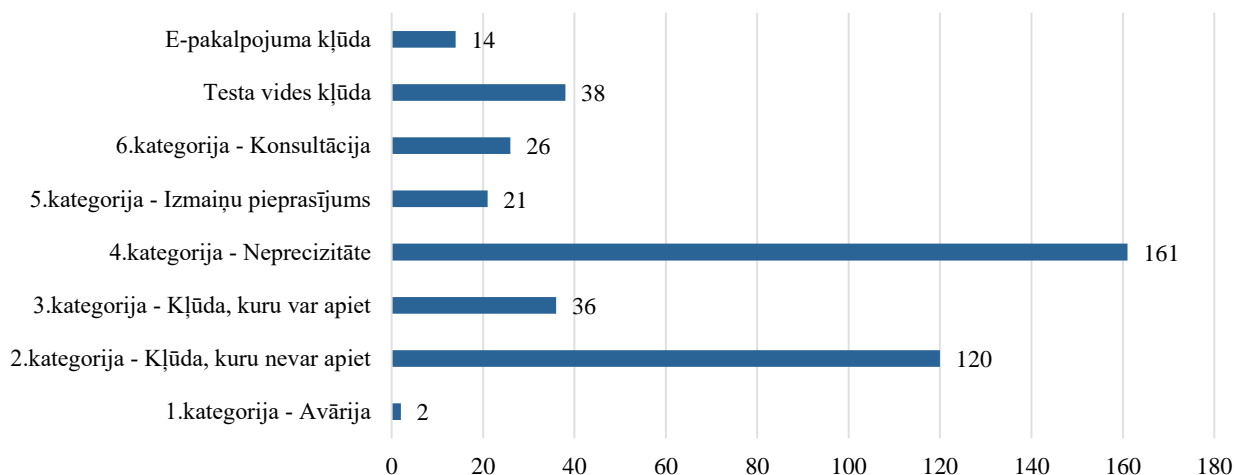
1. tabula

VVAIS pieteikumu reakcijas un risināšanas laiki

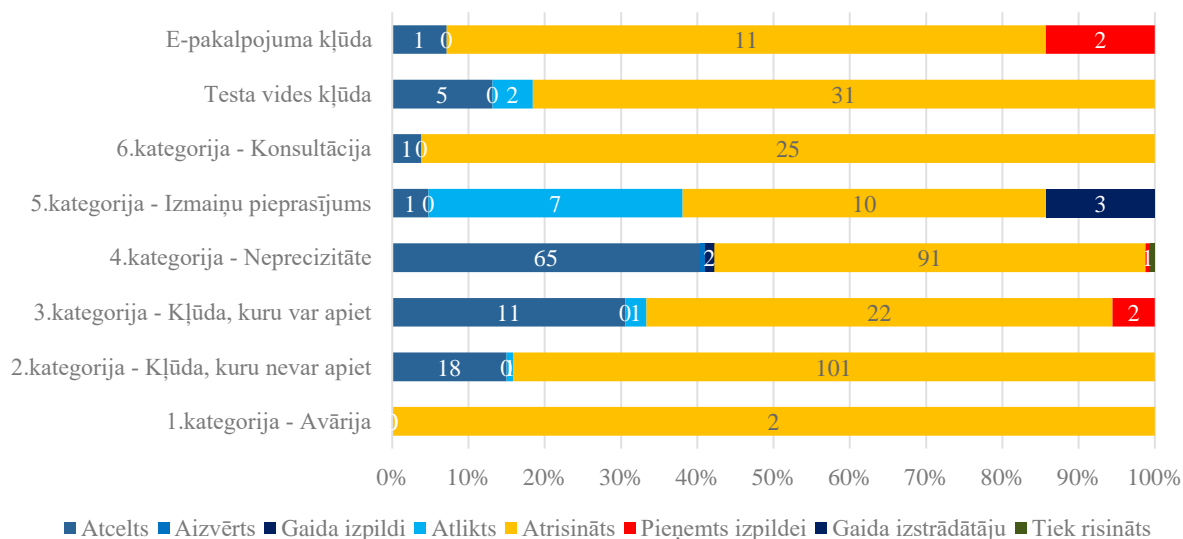
Pieteikumu kategorija	Reakcijas laiks	Risināšanas laiks	Kopējais laiks
1. kategorija – Avārija	1 stunda	48 stundas	2 dienas
2. kategorija – Kļūda, kuru nevar apiet	4 stundas	4 dienas	5 dienas
3. kategorija – Kļūda, kuru var apiet	2 dienas	8 dienas	10 dienas
4. kategorija – Neprecizitāte	3 dienas	14 dienas	17 dienas
5. kategorija – Izmaiņu pieprasījums	Pieteikuma risināšana notiek atbilstoši ar LNA saskaņotam realizācijas grafikam pēc tam, kad tiek piesaistīts finansējums.		
6. kategorija - Konsultācija	1 diena	3 dienas	4 dienas
Testa vides kļūda		-	
E-pakalpojumu kļūda	4 stundas	48 stundas	3 dienas

Analizējot pieteikumu reģistra datus attiecībā uz VVAIS, konstatēts, ka no 01.01.2020 līdz 31.12.2022. pieteikti ir 418 pieteikumi, no tiem:

- lielākā daļa pieteikumu (282 no 418) ir kategorizēti kā “Neprecizitāte” vai “Kļūda, kuru nevar apiet”;
- lielākā daļa pieteikumu (294 no 418) ir atrisināti, savukārt pārējie pieteikumi ir vai nu atcelti, vai atlikti, gaida tālāku risināšanu.

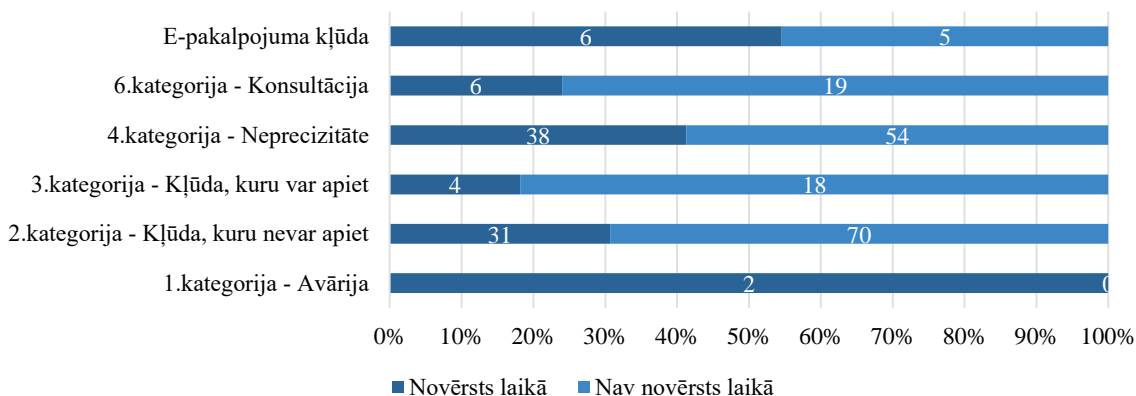

10.attēls. VVAIS pieteikumi pēc to kategorijas, skaits

11.attēls. VVAIS pieteikumi pēc to kategorijas un statusa, skaits

Vērtējot 253 pieteikumus, kuri ir saistīti ar kļūdu novēršanu vai konsultācijām un ir atrisināti, konstatēts, ka tikai 34 % gadījumu pieteikumi ir atrisināti atbilstoši līgumā noteiktajiem laikiem. Lielākās novirzes no līgumā noteiktā atrisināšanas laika ir pieteikumiem par VVAIS darbības kļūdām un lietotājiem nepieciešamām konsultācijām (9. attēls).

12.attēls. VVAIS problēmpieteikumi un to novēršanas laiks, skaits

Ņemot vērā līgumā⁵⁵ noteikto, ka atkarībā no pieteikumam piešķirtās kategorijas pieļaujamie kopējie reakcijas un risināšanas laiki var būt no divām līdz 17 dienām, papildus revīzijā vērtēts vidējais pieteikumu atrisināšanas laiks pieteikumiem, kuri nav klasificēti kā izmaiņu pieprasījumi vai testa vides kļūdas. Konstatēts, ka no 253 pieteikumiem, kuri ir atrisināti un nav klasificēti kā izmaiņu pieprasījumi vai testa vides kļūdas, 51 % gadījumu (130 pieteikumi) pieteikumu novēršana ir prasījusi vairāk nekā 17 dienas, no tiem 25 gadījumos pieteikumu risināšana ilgusi no 366 dienām līdz pat 1039 dienām.

Lai gan revīzijā saņemts KISC skaidrojums⁵⁶, ka pieteikumi tiek atrisināti ilgāk, nekā līgumā paredzēts, vai arī konkrēts pieteikums tiek piesaistīts citam pieteikumam, kas tiek atrisināts vēlāk, tomēr, Valsts kontroles ieskatā, šāda situācija liecina par iespējamiem riskiem VVAIS problēmu savlaicīgā novēršanā, kopumā neveicinot VVAIS korektu darbības nodrošināšanu.

Ieteikumi

Lai nodrošinātu tehnoloģisko atbalstu dokumentu uzkrāšanai, saglabāšanai un pieejamībai sabiedrībai, LNA līdz 2029. gadam:

- veikt VVAIS izstrādātās funkcionalitātes izvērtēšanu atbilstoši arhīva un arhīva pakalpojuma saņēmēju vajadzībām, tostarp, iekļaujot VVAIS ārējo lietotāju apmierinātības pētījumu, un nodrošināt VVAIS attīstības plāna izstrādi, iekļaušanu LNA darbības plānā un izskatīšanu Kultūras ministrijas IKT padomē;
- nodrošināt, ka VVAIS reģistrētas un tā iespējas izmanto vismaz 80 % no LNA uzraudzītajām iestādēm (uz 01.03.2023. VVAIS bija reģistrētas 29 % no LNA uzraudzībā esošajām iestādēm).

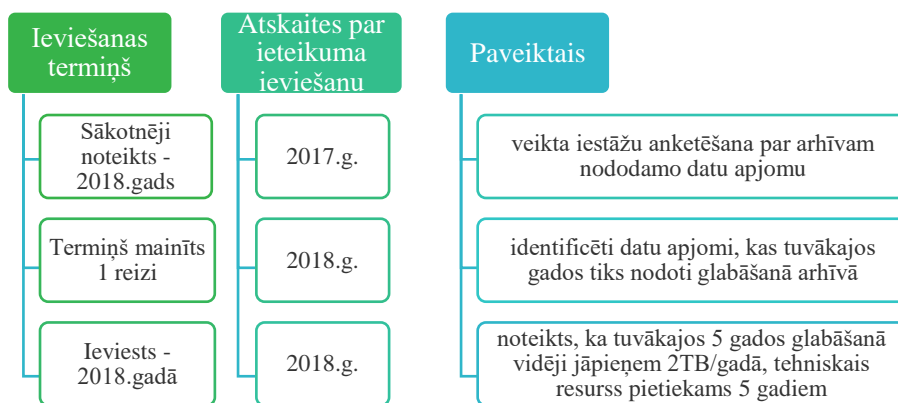
LNA tehnisko resursu pietiekamība, lai spētu nodrošināt elektronisko dokumentu pieņemšanu glabāšanā arhīvā

2015. gada revīzijā⁵⁷ tika secināts, ka LNA nav novērtējis datu apjomu, kas varētu tikt nodots glabāšanā arhīvā, lai laicīgi prognozētu un plānotu nepieciešamos tehniskos resursus. Ieviešot ieteikumu, 2018. gadā LNA novērtēja, ka glabāšanā pieņemtais datu apjoms veido vidēji 2 TB/gadā un LNA tehniskie resursi ir pietiekami turpmākajiem pieciem gadiem.

Pēcpārbaudē konstatēts, ka LNA ir noslēdzis līgumu ar LNB par datu centra un informācijas un komunikācijas infrastruktūras pakalpojumiem, uz to brīdi atrisinot jautājumu par tehnisko resursu pietiekamību, lai spētu pieņemt glabāšanā iestāžu elektroniskos dokumentus. Tomēr LNA nav turpinājis novērtēt un prognozēt glabāšanā saņemamos datu apjomus nākotnē, līdz ar to pēcpārbaudē nebija iespējams novērtēt, vai šobrīd LNB datu centrā rezervētie datu glabāšanas apjomi ir atbilstoši un uz cik ilgu laiku.

Lai nodrošinātu efektīvu budžeta līdzekļu plānošanu un izmantošanu, LNA arī turpmāk būtu jāveic aplēses par prognozējamo glabāšanā saņemamo datu apjoma pieaugumu, apzinot no LNB rezervējamās datu glabāšanas jaudas.

2015. gada revīzijā⁵⁸ tika konstatēts, ka nebija novērtēts datu apjoms, kas varētu tikt nodots glabāšanā arhīvā. Tas traucēja savlaicīgi apzināt nepieciešamos tehniskos resursus un laikus plānot to iegādi un uzstādīšanu.

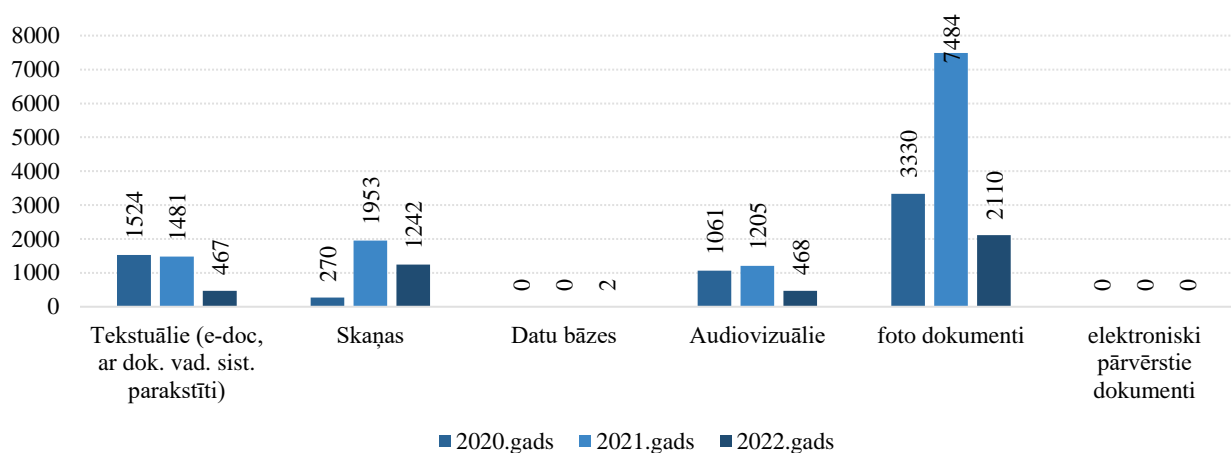

13.attēls. Ieteikuma “LNA apzināt elektronisko dokumentu un datu apjomu, kāds varētu tikt nodots arhīvam, vienlaikus izvērtējot LNA tehnisko resursu pietiekamību, kā arī sadarbībā ar iestādi izvērtēt piemērotāko risinājumu pastāvīgi glabājamo elektronisko datu glabāšanā” ieviešanas gaita

LNA 2018. gadā bija apzinājis, ka tuvākajos gados būs jāpieņem glabāšanā vidēji 2 TB/gadā elektronisko dokumentu apjoma. Pēcpārbaudē konstatēts, ka pēc ieteikumu ieviešanas LNA nav turpinājis aktualizēt informāciju par iespējamiem datu apjomu pieaugumiem nākotnē, lai gan iestāžu pastāvīgi glabājamo

elektronisko dokumentu skaits kopš 2018. gada ir pieaudzis. Lai novērtētu tehnisko resursu pietiekamību, pēcpārbaudē tika analizēta aktuālā situācija un pieejamie resursi.

LNA sniedza informāciju par glabāšanā nodoto elektronisko glabājamo vienību skaitu (skatīt 14. attēlu), un pēcpārbaudē tika novērtēts LNA no LNB nomātā pakalpojuma resursu apjoms un to faktiskā izmantošana⁵⁹.

14.attēls. Pastāvīgā valsts glabāšanā nodoto elektronisko dokumentu glabājamās vienības, skaits

Kopumā konstatējams, ka LNA rezervētie resursi tiek izmantoti atbilstošā apjomā. Tomēr būtu pievēršama uzmanība pakalpojuma apjomam par *Ilgtermiņa datu arhīva pakalpojuma (līdz 30 gadiem) noma*, jo konstatēts, ka LNA izmanto 65 % no tam rezervētā apjoma jeb 485,6 TB no rezervētajiem 750 TB.

2. tabula

LNA no LNB saņemtie pakalpojumi 2023. gadā

Pakalpojuma nosaukums	Virtuālā procesora noma	HDD Disku masīvā (cietā diska) noma (TB)	SSD Disku masīvā (cietā diska) noma (TB)	RAM (GB)	Virtuālās vides rezerves kopijas veidošana un izvietošana objektu glabātuvē noma (TB)	Virtuālās vides rezerves kopijas veidošanas un izvietošana lenšu bibliotēkās resursu noma (TB)	Ilgtermiņa datu arhīva pakalpojuma (līdz 30 gadiem) noma (TB)
Plānotais pakalpojuma apjoms 2023. gadā	320	42	1	152	107,5	129	750
Faktiskais pakalpojuma apjoms 08.02.2023.	288	42	0,80	62	107,5	129	485,6
Pakalpojuma izmantošanas apjoms, % no plānotā	90%	100%	80%	41%	100%	100%	65%
Kopējās izmaksas gadā par plānoto pakalpojumu, euro	3955,20	7590,24	427,20	1440,96	26793,30	17492,40	44820,00
Kopējās izmaksas gadā, par faktisko pakalpojumu apjomu, euro	3559,68	7590,24	341,76	587,76	26793,30	17492,40	29019,46
Izmaksu starpība gadā, euro (Plānotās – Faktiskās)	395,52	0,00	85,44	853,20	0,00	0,00	15800,54

LNA sniedza informāciju⁶⁰, ka 2023. gadā no iestādēm saņemto elektronisko dokumentu apjoms veido 0,3TB, līdz ar to, nemainoties pieņemto datu apjomam, rezervētais pakalpojuma apjoms būtu pietiekams nesamērīgi ilgam laikam. Tomēr vienlaikus jāņem vērā fakts, ka vairāk kā puse no iestādēm, kurās tiek veidoti elektroniskie dokumenti, un ka vairāk kā 90 % informācijas no VIS datu ar arhīvisko vērtību vēl nav nodotas glabāšanā arhīvā. Līdz ar to revīzijā nebija iespējams novērtēt, vai LNA rezervētais ilgtermiņa datu arhīva glabāšanas pakalpojums ir noteikts atbilstošā apjomā.

Ieteikums

Lai nodrošinātu savlaicīgu nepieciešamo tehnisko resursu jaudas apzināšanu, vienlaikus nepārmaksājot par rezervētajām, bet neizmantojamām jaudām, LNA regulāri veikt aplēses par prognozējamo glabāšanā paredzamo datu apjomu pieaugumu.

Kultūras ministrijas viedoklis

Kultūras ministrijas ieskatā revīzija bija nepieciešama un tika veikta īstajā laikā, un tajā ietvertie ieteikumi ir saprotami un ilgtermiņā palīdzēs pilnveidot Latvijas Nacionālā arhīva darbību, pieņemot elektroniskos dokumentus. Kultūras ministrija apstiprina, ka ir gatava sniegt Latvijas Nacionālajam arhīvam visu nepieciešamo atbalstu revīzijas ieteikumu ieviešanā.

Vienlaikus Kultūras ministrija piekrīt Latvijas Nacionālā arhīva paustajam, ka kopumā ar elektronisko dokumentu nodošanu valsts glabāšanā saistītās problemātikas risināšana nav tikai Latvijas Nacionālā arhīva atbildība un ir lielā mērā atkarīga arī no Latvijas Nacionālā arhīva apkalpoto iestāžu izpratnes un vēlmes sadarboties ar arhīvu, kā arī no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) veidotās un īstenotās valsts politikas informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomā, tostarp veicinot uzlabotu sadarbību starp valsts informācijas sistēmām un Valsts vienoto arhīvu informācijas sistēmu (turpmāk – VVAIS). Kā pozitīvs solis šajā virzienā vērtējama Ministru kabineta 2021. gada 31. augusta noteikumos Nr. 597 „Valsts informācijas sistēmu attīstības projektu uzraudzības kārtība” iekļautā prasība pirms valsts informācijas sistēmas attīstības aktivitātes uzsākšanas to saskaņot ar Kultūras ministriju, lai nodrošinātu aktivitātes atbilstību normatīvajiem aktiem dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā; diemžēl šobrīd šie noteikumi līdz ar 2022. gada 17. maijā izsludinātajiem grozījumiem „Valsts informācijas sistēmu likumā” ir zaudējuši spēku un VARAM pagaidām vēl nav izstrādājusi jaunus noteikumus, kas nodrošinātu jaunveidoto vai pilnveidojamo valsts informācijas sistēmu sadarbību ar VVAIS.

Informējam, ka atsevišķas ar VVAIS attīstību saistītas aktivitātes plānots īstenot arī Kultūras informācijas sistēmu centra īstenotā projekta „IKT vienota pārvaldība un digitālie risinājumi kultūras nozares institūcijām” ietvaros, kas tiks līdzfinansēts no Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzekļiem, atbilstoši Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna 2. komponentes „Digitālā transformācija” 2.1. reformu un investīciju virziena „Valsts pārvaldes, tai skaitā pašvaldību, digitālā transformācija” īstenošanas investīcijas 2.1.1.1.i. „Pārvaldes modernizācija un pakalpojumu digitālā transformācija, tai skaitā uzņēmējdarbības vide” aprakstā noteiktajam.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir noskaidrot, vai revīzijā Nr. 2.4.1-5/2015 “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” sniegtie ieteikumi ir ieviesti pēc būtības un ir sasniegti ieteikumu ieviešanas mērķi – veicināt elektronisko dokumentu, jo īpaši iestāžu informācijas sistēmās uzkrāto datu ar arhīvisko vērtību, saņemšanu glabāšanu arhīvā un šim mērķim izstrādātās VVAIS sistēmas izmantošanu.

Juridiskais pamatojums

Lietderības revīzija “Vai arhīvā tiek nodrošināta elektronisko dokumentu glabāšana” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles 2022. un 2023. gada darba plānu, Ceturtā revīzijas departamenta 2022. gada 16. maija revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-20/2022. un Revīzijas un metodoloģijas departamenta 2023. gada 31. maija revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-24/2023.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītājs informāciju sistēmu auditors Valdis Kaļupnieks un informācijas sistēmu auditors Gints Kairiņš.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Kultūras ministrija un Latvijas Nacionālais arhīvs ir atbildīgi par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību, ka LNA ir nodrošinājusi elektronisko dokumentu saņemšanu glabāšanu arhīvā un šim mērķim izstrādātās VVAIS sistēmas izmantošanu.

Revīzija veikta par laika posmu no 2020. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. decembrim, tomēr papildus ņemta vērā arī LNA sniegtā informācija no 2015. līdz 2022. gadam par sniegto ieteikumu ieviešanu.

Revīzijas apjomā iekļauta:

- Kultūras ministrija kā vadošā iestāde, kas izstrādā politiku dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā;
- Latvijas Nacionālais arhīvs kā tiešās pārvaldes iestāde, kas īsteno valsts politiku dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā.

Revīzijā tika vērtēta 2015. gada revīzijā⁶¹ sniegto ieteikumu ieviešana, elektronisko dokumentu pieņemšana glabāšanā arhīvā un VVAIS lietošanas intensitāte, bet netika vērtēta:

- kopējā valsts politika dokumentu un arhīvu pārvaldības jomā;

- VVAIS funkcionalitāte, tehniskā uzturēšana un veiktie pasākumi VVAIS drošības nodrošināšanai.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Atbilde uz apakšjautājumu un kritēriju vērtējums
<p>Ieteikumu ieviešanas pēcpārbaudei lietderības revīzijā Nr. 2.4.1-5/2015 “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā”</p>		
<p>1. Vai LNA ir nodrošinājis mērķtiecīgu un organizētu elektronisko dokumentu, kas veido nacionālā dokumentāro mantojumu, saņemšanu normatīvajos aktos noteiktajos termiņos?</p>		
<p>1.1. Vai LNA ir apzinājis pastāvīgi glabājamus elektroniskos dokumentus iestādēs un izstrādājis plānu šo datu saņemšanai arhīvā?</p>	<p>LNA ir apzinājis iestādes, kurās tiek veidoti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, tostarp apzinājis datus ar arhīvisko vērtību, kas uzkrājas VIS.</p>	<p>⊗ Daļēji izpildīts kritērijs, jo attiecībā uz VIS datiem ir apzinātas sistēmas, bet nav apzināti konkrētie datu vienumi ar arhīvisko vērtību.</p> <p>Kopumā LNA ir apzinājis 328 iestādes, kurās tiek veidoti pastāvīgi glabājami elektroniski dokumenti, un 110 VIS ar arhīvisku vērtību.</p>
	<p>LNA veic aktivitātes, lai nodrošinātu elektronisko dokumentu saņemšanu glabāšanai LNA.</p>	<p>⊙ Izpildīts kritērijs</p> <p>LNA ir izdevis rīkojumu, nosakot LNA struktūrvienībām pienākumu ar oficiālu vēstuli līdz katra gada 1. martam atgādināt iestādēm par dokumentu sakārtošanu un nodošanu LNA, kā arī ziņot Arhīvu inspekcijai par tām iestādēm, kas neievēro normatīvajos aktos noteiktās prasības. Iestādēm reizi gadā tiek nosūtīts atgādinājums par pienākumu nodot glabāšanā pastāvīgi glabājamus elektroniskos dokumentus.</p>
	<p>LNA ir izstrādāts plāns datu ar arhīvisko vērtību, kas tiek uzkrāti VIS, saņemšanai arhīvā.</p> <p>Ir ieviests uzraudzības mehānisms dokumentu</p>	<p>⊗ Neizpildīts kritērijs</p> <p>LNA nav pieturējies pie ieteikumu ieviešanas laikā revidentiem iesniegtā plāna – no piecām labklājības nozarē apzinātajām VIS, kuras bija plānots pieņemt glabāšanā līdz 2022. gadam,</p>

pieņemšanai atbilstoši plānotajiem termiņiem.

arhīvā ir pieņemti dati tikai no vienas (VSAA Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēmas).

LNA nav apstiprināts darba plāns datu ar arhīvisko vērtību saņemšanai no pārējo nozaru VIS.

LNA nav izveidots uzraudzības mehānisms, lai nodrošinātu kontroli, ka atbilstoši termiņiem iestādes iesniedz elektroniskos dokumentus glabāšanā arhīvam.

LNA nodrošina apstākļus elektronisko dokumentu saņemšanai.

⊗ **Neizpildīts kritērijs**

No 328 iestādēm, kurās tiek veidoti pastāvīgi glabājami elektroniski dokumenti, 46 % nav nodevušas elektroniskos dokumentus glabāšanā arhīvā. No 110 apzinātajām VIS ar arhīvisko vērtību, glabāšanā arhīvā saņemti dati tikai no četrām sistēmām. Šādā tempā pirmreizējā datu saņemšana arhīvā varētu tikt pabeigta tikai pēc 2035. gada.

VIS datu saņemšana ir laikietilpīga, piemēram, process datu saņemšanai no VSAA Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēmas tika uzsākts 2017. gadā, bet pabeigts 2022. gadā.

Elektronisko dokumentu uzraudzībā un pieņemšanā iesaistīti 27 darbinieki no LNA kopumā nodarbinātajiem 384, bet tikai trīs darbinieki veic tehniski sarežģītāko elektronisko dokumentu pieņemšanas procesa daļu.

LNA ir izstrādāti iekšējie procesi, kas nosaka elektronisko dokumentu pieņemšanas kārtību.

⊙ **Daļēji izpildīts kritērijs**

LNA ir izdevis vadlīnijas elektronisko dokumentu, fotogrāfiju, skaņas ierakstu un video nodošanai pastāvīgā valsts glabāšanā un instrukciju glabājamo vienību pieņemšanai VVAIS.

Nav izstrādāti detalizēti procesa apraksti, kas noteiktu elektronisko dokumentu, t. sk. VIS uzkrāto datu, pieņemšanu, pārbaudīšanu un uzglabāšanu.

LNA ir sniedzis informāciju, ka uzsākta iekšējo procesu pārskatīšana.

1.2. Vai LNA ir nodrošinājis informāciju, lai iestādes patsāvīgi spētu nodrošināt elektronisko dokumentu sagatavošanu un nodošanu glabāšanā arhīvā?

LNA ir izstrādājis vadlīnijas iestādēm, vadlīnijās ir izskaidrota kārtība, kādā realizējamas normatīvo aktu prasības, un vadlīnijas ir pietiekami detalizētas, lai iestādes patstāvīgi spētu veikt elektronisko dokumentu nodošanu glabāšanā arhīvā.

⊙ **Daļēji izpildīts kritērijs**

LNA tīmekļvietnē ir pieejama informācija par prasībām attiecībā uz elektronisko dokumentu nodošanu glabāšanā arhīvā, bet tā nav pieejama vienkopus un ir vispārīga, nenodrošinot iespēju iestādēm bez LNA darbinieku konsultācijām sagatavot un iesniegt elektroniskos dokumentus glabāšanā arhīvā. Ievietotā informācija nesniedz papildu skaidrojumus par normatīvajā regulējumā iekļautajām prasībām, kas palīdzētu labāk izprast prasības elektronisko dokumentu nodošanai glabāšanā arhīvā.

Atbilstoši Arhīvu nozares stratēģijā plānotajam ir aktualizēta normatīvo aktu bāze par elektronisko dokumentu nodošanu glabāšanā LNA.

⊗ **Neizpildīts kritērijs**

LNA stratēģijā 2014.–2020. gadam iekļautā aktivitāte – *normatīvās bāzes regulāra aktualizēšana un tehnisko standartu izveide autentisku un ticamu elektronisko dokumentu pārvaldībai un saglabāšanai no to radīšana brīža, kā arī dokumentu digitalizācijas procesam* – nav izpildīta. Izstrādātā normatīvā regulējuma saskaņošana un publiskā apspriešana uzsākta 2023. gada 24. februārī. Pēc tā apstiprināšanas būs nepieciešams pilnveidot LNA tīmekļvietnē esošos materiālus un vadlīnijas elektronisko dokumentu nodošanai glabāšanās arhīvā.

1.3. Vai LNA ir apzinājis elektronisko dokumentu un datu apjomu, kāds varētu tikt nodots arhīvam, un izvērtējis LNA tehnisko resursu pietiekamību?

LNA ir pieejama informācija par potenciālo datu apjomu, kas tiks nodots glabāšanā LNA turpmākajos gados, un ir veikti datu glabāšanas izmaksu pieauguma aprēķini turpmākajiem gadiem un ilgtermiņā.

⊗ **Neizpildīts kritērijs**

LNA ieteikumu ieviešanas laikā bija apzinājis, ka turpmākos piecus gadus pieņemamo datu apjoms veidotu 2 TB/gadā, bet pēc ieteikuma ieviešanas nav turpinājis noteikt potenciālo datu apjomu, kas tiks nodots glabāšanā LNA turpmākajos gados. LNA nav veicis provizoriskos aprēķinus par iespējamo datu apjoma pieaugumu un līdz ar to arī izmaksu aprēķinu. Izmaksas veidojas par LNB rezervēto pakalpojumu apjomu, kas tiek segtas no LNB budžeta. Nebija iespējams novērtēt, vai rezervētais datu arhīva glabāšanas pakalpojums ilgtermiņā ir noteikts atbilstošā apjomā, jo vairāk kā puse no iestādēm, kurās tiek veidoti elektroniskie dokumenti, un vairāk kā 90 % datu no VIS ar

arhīvisko vērtību nav nodotas glabāšanā arhīvā.

2. Vai LNA ir nodrošinājies VVAIS ieviešanu un izmantošanu atbilstoši mērķim?

2.1 Vai VVAIS attīstība ir bijusi plānveidīga un tā tiek uzraudzīta?

Ir apzinātas VVAIS lietotāju vajadzības, tās tiek uzraudzītas un VVAIS lietošanā identificētās problēmas tiek novērstas vai iestrādātas VVAIS attīstības plānā.

⊗ Neizpildīts kritērijs

Nav veikta ārējo un iekšējo VVAIS lietotāju aptauja, līdz ar to pēc funkcionalitātes ieviešanas 2015. gadā nav apzinātas aktuālās lietotāju vajadzības VVAIS sekmīgai izmantošanai un VVAIS atbilstība arhīva procesu atbalstam.

Saskatāmi trūkumi lietotāju konstatēto VVAIS problēmu novēršanā, jo 66 % gadījumu lietotāju pieteiktās problēmas netiek atrisinātas noteiktajos apstrādes un risināšanas laikos.

LNA nav skaidra redzējuma VVAIS izmantošanai un attīstībai nākotnē, jo nav izstrādāts VVAIS attīstības plāns.

2.2. Vai VVAIS pakalpojumi tiek izmantoti?

VVAIS reģistrētas lielākā daļa no visām LNA uzraudzībā esošajām iestādēm.

Lielākā daļa LNA uzraudzībā esošo iestāžu izmanto VVAIS funkcionalitāti, piem., dokumentu nodošanai LNA.

Lielākā daļa no iestādēm, kurās tiek veidoti pastāvīgi glabājami elektroniskie dokumenti, ir reģistrētas VVAIS.

⊗ Neizpildīts kritērijs

Tikai 29 % no visām LNA uzraudzībā esošajām iestādēm ir reģistrētas VVAIS, un tikai 6 % to ir izmantojušas VVAIS dokumentu iesniegšanai. Līdz ar to secināms, ka 94 % no LNA uzraudzībā esošajām iestādēm neizmanto VVAIS pieejamos pakalpojumus.

No 328 iestādēm, kurās tiek veidoti pastāvīgi glabājami elektroniski dokumenti un VVAIS izmantošana būtu īpaši nozīmīga, VVAIS reģistrētas tikai 21 % jeb 69 iestādes.

2.3. Vai ir izstrādāts normatīvais regulējums, kas nosaka VVAIS izmantošanu?

LNA ir izstrādājis un iesniedzis MK noteikumus par VVAIS datu ievades un aktualizācijas, kā arī sistēmas pieejamības un izmantošanas kārtību iestādēm.

⊗ Neizpildīts kritērijs

Nav ievērota Arhīva likuma pārejas noteikumos noteiktā prasība līdz 2021. gada 30. septembrim izdot VVAIS datu ievades un aktualizācijas, kā arī sistēmas pieejamības un izmantošanas kārtību. Līdz ar to revidētajā

laika periodā nebija normatīvā regulējuma,
kas noteiktu VVAIS izmantošanu.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas galvenās metodes:

- veiktas intervijas ar LNA un KISC atbildīgajām personām,
- vērtēta un analizēta LNA iesniegtā informācija,
- veikta VVAIS pieteikumu reģistra un lietošanas aktivitātes analīze,
- vērtēta un analizēta LNA tīmekļvietnē pieejamā informācija

Sektora vadītāja

Ingrīda Kalniņa-Junga

Departamenta direktore

Ilze Bādere

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Termini un skaidrojumi

Saīsinājums/termins	Skaidrojums
Elektroniskais dokuments	Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes regulai ⁶² elektronisks dokuments ir jebkāds saturs, kas tiek glabāts elektroniskā formātā, jo īpaši teksta vai skaņas, vizuāls vai audiovizuāls ieraksts. Revīzijas ziņojumā ar elektronisku dokumentu tiks apzīmēti teksta, skaņas, vizuāli vai audiovizuāli dokumenti un datubāzes, nepieciešamības gadījumā izdalot elektronisko datu veidu, ar kura pieņemšanu no iestādēm un saglabāšanu LNA nav veicies.
Iestāde	Ikvienu institūciju, kurai ar ārēju normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu noteiktas valsts varas pilnvaras (tai skaitā Valsts prezidents, Saeima, Ministru kabinets, Valsts kontrole, tiesībsargs, Latvijas Banka, pašvaldība un cita atvasināta publisko tiesību juridiskā persona, tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, Centrālā zemes komisija, Centrālā vēlēšanu komisija, prokuratūra, tiesa, notārs, tiesu izpildītājs), kapitālsabiedrība, kurā publiskai personai pieder kapitāla daļas vai akcijas, vienas vai vairāku publisku personu kapitālsabiedrības izšķirošajā ietekmē esoša kapitālsabiedrība, kā arī biedrība vai nodibinājums, kurā publiska persona ir biedrs vai dibinātājs ⁶³ .
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
IS	Informācijas sistēma
KISC	Kultūras informācijas sistēmu centrs
KM	Kultūras ministrija
LNA	Latvijas Nacionālais arhīvs
LNB	Latvijas Nacionālā bibliotēka
MK	Ministru kabinets
SIARD	Programmatūra/datu formāts relāciju datubāzu arhivēšanai – angļiski <i>Software Independent Archival of Relational Databases</i> ⁶⁴
SIP	Elektronisko dokumentu nodošanas pakotne – angļiski <i>submission information package</i>
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VID	Valsts ieņēmumu dienests

VID EDS	Valsts ieņēmuma dienesta elektroniskās deklarēšanas sistēma
VIS	Valsts informācijas sistēma
VVAIS	Vienotā valsts arhīvu informācijas sistēma

Pielikums. Pēcpārbaudes apjomā ietvertie 2015. gada revīzijas ieteikumi

Sniegtais ieteikums	Ieviešanas datums	Iekļauts pēcpārbaudes apjomā
Lai nodrošinātu mērķtiecīgu nacionālā dokumentārā mantojuma veidošanu un organizētu elektronisko dokumentu saņemšanu normatīvajos aktos noteiktajos termiņos, vienlaikus nodrošinot efektīvu budžeta līdzekļu izmantošanu, LNA:	-	-
noteikt informāciju ar arhīvisko vērtību , kura tiek uzkrāta iestādēs	13.06.2019.	Jā
sagatavot darba plānu sadarbībai ar iestādēm , lai valsts informācijas sistēmās identificētu konkrētus datu vienumus un ar to nolasāmību un juridisko spēku saistītos datu atribūtus	22.01.2016.	Jā
izstrādāt vadlīnijas iestādēm valsts informācijas sistēmās esošo elektronisko datu izvērtēšanai, atļauju un nodošanai glabāšanai arhīvā	13.06.2019.	Jā
veikt pasākumus LNA atbildīgo darbinieku (ekspertu) kvalifikācijas pilnveidošanai par elektronisko dokumentu glabāšanas jautājumiem	22.01.2016.	Nē
Lai LNA ilgtermiņā spētu izpildīt savu funkciju, kas saistīta ar nacionālā dokumentārā mantojuma uzkrāšanu, uzskaiti un glabāšanu, izvērtēt iespējas:	-	-
apzināt elektronisko dokumentu un datu apjomu, kāds varētu tikt nodots arhīvam , vienlaikus izvērtējot LNA tehnisko resursu pietiekamību, kā arī sadarbībā ar iestādi izvērtēt piemērotāko risinājumu pastāvīgi glabājamo elektronisko datu glabāšanā	21.06.2018.	Jā
pārņemt tādu iestāžu arhīvus, kuras divas un vairāk reizes ir saņēmušas LNA izsniegto atļauju dokumentu glabāšanas termiņa pagarināšanai	18.01.2022.	Nē
izvērtēt iespēju noteikt maksimālo reižu skaitu, cik iestāde var saņemt atļauju dokumentu glabāšanas termiņa pagarināšanai	18.01.2022.	Nē
Lai samazinātu nelietderīgas izmaksas dokumentu glabāšanai un atslogotu dokumentu glabātuvēs LNA:	-	-
izvērtēt arhīvā pieņemto dokumentu, kuriem saskaņā ar LNA paraugsarakstu ir mainījies glabāšanas termiņš, turpmākās glabāšanas nepieciešamību	02.02.2021.	Nē
pārskatīt noteiktos glabāšanas termiņus, nodrošinot valstī vienotas pieejas īstenošanu līdzvērtīgu dokumentu uzglabāšanas termiņā	01.02.2020.	Nē
izstrādāt pieeju, lai konstatētu un novērstu iespējamu dokumentu dublēšanos arhīvā	12.01.2017.	Nē
Lai samazinātu dokumentu glabāšanas izmaksas, LNA izstrādāt pasākumu plānu sadarbībai ar citām atbildīgajām iestādēm elektronisko dokumentu aprītes veicināšanai valsts pārvaldē.	06.02.2018.	Nē
Lai nodrošinātu veiksmīgu VVAIS ieviešanu un izmantošanas uzsākšanu un veicinātu VVAIS izstrādē ieguldīto līdzekļu ekonomisko atdevi:	-	-
izstrādāt scenārijus un veikt VVAIS funkcionalitātes testēšanu dažādām VVAIS lietotāju grupām, sākot no elektronisko dokumentu un elektronisko datu iesniegšanas (iestādes funkcijas) līdz pat meklēšanai (iedzīvotāja vajadzība)	13.06.2019.	Jā
izstrādāt pasākumu plānu VVAIS funkcionalitātes ieviešanai LNA un valsts pārvaldes iestādēs, kā arī paredzēto e-pakalpojumu darbības uzsākšanai	22.01.2016.	Jā
KISC un LNA vienoties par atbildību VVAIS uzturēšanai, nodrošinot VVAIS darbības nepārtrauktību un pieejamību	22.01.2016.	Nē

Atsauces

- ¹ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzija "Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā" (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015).
- ² LNA pārstāvja 05.04.2023. e-pasta vēstules "IS tīrāksts" pielikums "IS izvertesana 20 marts 2023 Tirraksts.xlsx".
- ³ Programmatūra/datu formāts relāciju datu bāzu arhivēšanai – angliki *Software Independent Archival of Relational Databases* (pieejams <https://www.bar.admin.ch/bar/en/home/archiving/tools/siard-suite.html>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī)
- ⁴ LNA pārstāvja 25.10.2022. e-pasta vēstules "RE: Informācijas pieprasījums LNA" pielikums "VAS arh vert.xlsx" un LNA pārstāvja 08.12.2022. e-pasta vēstules "3.jautājums: par IS, kuras tika izvērtētas, bet atzītas par tādām, kas nesatur informāciju ar arhivisko vērtību" pielikums "VIS izvertesanas parskaits 2022.xlsx".
- ⁵ LNA pārstāvja 05.04.2023. e-pasta vēstules "IS tīrāksts" pielikums "IS izvertesana 20 marts 2023 Tirraksts.xlsx".
- ⁶ Arhīvu likuma 20. panta otrās daļas 6. punkts.
- ⁷ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzija "Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā" (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015).
- ⁸ LNA pārstāvja 16.03.2023. e-pasta vēstules "RE: Atgādinājums par prasīto informāciju" pielikumi "Paradnieki papira dok regionos.xlsx" un "Paradnieki papira dok Riga.xlsx", LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules "FW: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "IDAPD_instituciju_edoc_arhivesana_gala.xlsx" un LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules "RE: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "Elektroniskie dokumenti regionos.xlsx".
- ⁹ LNA pārstāvja 16.03.2023. e-pasta vēstules "RE: Atgādinājums par prasīto informāciju" pielikumi "Paradnieki papira dok regionos.xlsx" un "Paradnieki papira dok Riga.xlsx", LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules "FW: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "IDAPD_instituciju_edoc_arhivesana_gala.xlsx" un LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules "RE: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "Elektroniskie dokumenti regionos.xlsx".
- ¹⁰ Arhīva likuma 6. panta pirmā un otrā daļa un 2004. gada 2. marta Ministru kabineta noteikumu Nr.117 "Noteikumi par elektronisko dokumentu izvērtēšanas veidu, saglabāšanas kārtību un nodošanu valsts arhīvam glabāšanā" 18. punkts.
- ¹¹ LNA pārstāvja 09.12.2022. e-pasta vēstule "1.jautājums: pasākumiem no LNA puses pieņemot datus glabāšanā LNA".
- ¹² LNA 14.07.2017. rīkojums Nr. LV_LNA-1.4.2./38 "Par institūciju uzraudzību".
- ¹³ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54. panta sestā daļa.
- ¹⁴ Arhīvu likuma 6. panta otrā daļa.
- ¹⁵ LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules "FW: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "IDAPD_instituciju_edoc_arhivesana_gala.xlsx" un LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules "RE: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "Elektroniskie dokumenti regionos.xlsx".
- ¹⁶ LNA pārstāvja 03.04.2023. e-pasta vēstule "Cilvēkresursi elektronisko dokumentu uzraudzībā un pieņemšanā LNA".
- ¹⁷ LNA pārstāvja 06.12.2022. e-pasta vēstule "11.-22. jautājums".
- ¹⁸ Elektronisko dokumentu nodošana (pieejams <https://www.arhivi.gov.lv/lv/elektronisko-dokumentu-nodosana>, skatīts 2023. gada 3. aprīlī).
- ¹⁹ LNA 03.07.2023. vēstule Nr. LV_LNA-1.4.9./N-28 "Par ziņojuma projektu revīzijas lietās Nr.2.4.1-24/2023 un Nr.2.4.1-20/2022".
- ²⁰ Dokumentu nodošana (pieejams <https://www.arhivi.gov.lv/lv/dokumentu-nodosana>, skatīts 2023. gada 3. aprīlī).
- ²¹ 2012. gada 6. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 749 "Kārtība, kādā nodod dokumentus pastāvīgā valsts glabāšanā Latvijas Nacionālajā arhīvā" 18. punkts.
- ²² Datu bāzu izvērtēšana (pieejams <https://www.arhivi.gov.lv/lv/datu-bazu-izvertesana>, skatīts 2023. gada 3. aprīlī).
- ²³ Metodiskie materiāli (pieejams <https://www.arhivi.gov.lv/lv/metodiskie-materiali>, skatīts 2023. gada 3. aprīlī).
- ²⁴ Iestāžu portāls (pieejams <https://www.arhivi.gov.lv/lv/iestazu-portals>, skatīts 2023. gada 3. aprīlī).
- ²⁵ Ministru kabineta noteikumu "Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi" projekts (pieejams <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/ef486419-4727-4010-b2f2-c58c1cd8219b>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).
- ²⁶ 2012. gada 6. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 748 "Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi" un 2004. gada 2. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 117 "Noteikumi par elektronisko dokumentu izvērtēšanas veidu, saglabāšanas kārtību un nodošanu valsts arhīvam glabāšanā".
- ²⁷ Ministru kabineta noteikumu "Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi" projekta 27. punkts (pieejams <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/ef486419-4727-4010-b2f2-c58c1cd8219b>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).
- ²⁸ Arhīvu likuma Pārejas noteikumu 14. punkts.
- ²⁹ Arhīvu likuma 17.¹ panta trešā daļa.
- ³⁰ Ministru kabineta noteikumu "Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi" projekts (pieejams <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/ef486419-4727-4010-b2f2-c58c1cd8219b>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).
- ³¹ Šveices Nacionālā arhīva rīki elektronisko dokumentu nodošanai glabāšanā arhīvā (pieejams <https://www.bar.admin.ch/bar/en/home/archiving/tools.html>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).
- ³² Ministru kabineta noteikumu "Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi" projekts (pieejams <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/ef486419-4727-4010-b2f2-c58c1cd8219b>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).
- ³³ VARAM 2017. gada informatīvā ziņojuma "Par elektronisko dokumentu apriti ministrijās un to padotībā esošajās iestādēs" sadaļa "2.5. Elektronisko dokumentu arhivēšana".
- ³⁴ Elektroniskā arhīva programmatūra.
- ³⁵ LNA un KISC sadarbības līguma "Par Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas darbības nodrošināšanu" (KISC līguma Nr. 2-L1/20/227 ; LNA līguma Nr. LV_LNA-1.4.13./20) 7. pielikuma sadaļas "Pieteikumu saskaņošana" un "Pieteikumu risināšana".
- ³⁶ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzijas "Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā" (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015) ziņojuma sadaļa "Vai LNA ir izveidota infrastruktūra elektronisko dokumentu pieņemšanai un uzglabāšanai?" (23.–24. lpp.).
- ³⁷ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzija "Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā" (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015).
- ³⁸ LNA pārstāvja 06.03.2023. e-pasta vēstules "FW: par uzraudzības iestāžu dokumentiem: Jekabpils parādnieki" pielikums "Valmiera.xlsx", LNA pārstāvja 06.03.2023. e-pasta vēstules "RE: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais" pielikums "Daugavpils2.xls", LNA pārstāvja

- 28.02.2023. e-pasta vēstules “RE: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais” pielikumi “Sigulda.xls”, “Cesis.xls”, “Aluksne.xls”, “Rezekne.xls”, “Jekabpils.xls”, “Zemgale.xls”, “Ventspils.xls”, “Liepāja.xls” un LNA pārstāvja 24.02.2023. e-pasta vēstules “FW: Par precizējumiem parādnieku sarakstos - īstais” pielikums “IDAPD_instituciju_edoc_arhivesana_gala.xlsx”.
- ³⁹ Ministru kabineta noteikumu “Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi” projekts (pieejams <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/ef486419-4727-4010-b2f2-c58c1cd8219b>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).
- ⁴⁰ LNA pārstāvja 20.03.2023. e-pasta vēstule “FW: Atgādinājums par prasīto informāciju”.
- ⁴¹ 2021. gada 28. septembra Ministru kabineta noteikumu Nr. 652 “Gada pārskata sagatavošanas kārtība” 46. punkts.
- ⁴² Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzijā “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015) apzinātās VVAIS programmatūras kopējās izmaksas 4 098 105 euro.
- ⁴³ KISC pārstāvja 21.02.2023. e-pasta vēstule “RE: Par termiņa pagarinājumu atbildes sniegšanai revīzijas lietā Nr.2.4.1-20/2022”. VVAIS uzturēšana un attīstība – 2020. gadā 5 662 euro, 2021. gadā 45 977 euro, 2022. gadā 69 285 euro.
- ⁴⁴ KISC pārstāvja 21.02.2023. e-pasta vēstule “RE: Par termiņa pagarinājumu atbildes sniegšanai revīzijas lietā Nr.2.4.1-20/2022”.
- ⁴⁵ KISC pārstāvja 21.02.2023. e-pasta vēstule “RE: Par termiņa pagarinājumu atbildes sniegšanai revīzijas lietā Nr.2.4.1-20/2022”.
- ⁴⁶ LNA pārstāvja 20.03.2023. e-pasta vēstule “FW: Atgādinājums par prasīto informāciju”.
- ⁴⁷ Labās prakses standarta IKT pārvaldībā COBIT 4.1. sadaļa PO 1. IT stratēģiskā plāna izstrāde.
- ⁴⁸ ITIL standarta “The Official Introduction to the ITIL Service Lifecycle” 6. nodaļa “Service Transition – preparing for change” sadaļa “TRANSITION PLANNING AND SUPPORT”.
- ⁴⁹ 2.1.1.1.i. investīcijas projekta “IKT vienota pārvaldība un digitālie risinājumi kultūras nozares institūcijām” pase <https://tapportals.mk.gov.lv/structuralizer/data/nodes/de6d0822-e1b9-4c6f-a61f-22a318658164/preview>
- ⁵⁰ KM pārstāvja 03.05.2023. e-pasta vēstule “RE: Par termiņa pagarinājumu atbildes sniegšanai revīzijas lietā Nr.2.4.1-20/2022” un pielikumi.
- ⁵¹ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzija “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015).
- ⁵² LNA un KISC sadarbības līgums “Par Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas darbības nodrošināšanu” (KISC līguma Nr. 2-L1/20/227; LNA līguma Nr. LV_LNA-1.4.13./20).
- ⁵³ LNA un KISC sadarbības līguma “Par Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas darbības nodrošināšanu” (KISC līguma Nr. 2-L1/20/227; LNA līguma Nr. LV_LNA-1.4.13./20) 7. pielikums.
- ⁵⁴ LNA un KISC sadarbības līguma “Par Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas darbības nodrošināšanu” (KISC līguma Nr. 2-L1/20/227; LNA līguma Nr. LV_LNA-1.4.13./20) 7. pielikuma sadaļas “Pieteikumu saskaņošana” un “Pieteikumu risināšana”.
- ⁵⁵ LNA un KISC sadarbības līguma “Par Vienotās valsts arhīvu informācijas sistēmas darbības nodrošināšanu” (KISC līguma Nr. 2-L1/20/227; LNA līguma Nr. LV_LNA-1.4.13./20) 7. pielikuma sadaļas “Pieteikumu saskaņošana” un “Pieteikumu risināšana”.
- ⁵⁶ KISC pārstāvja 20.03.2023. e-pasta vēstule “KISC VVAIS JIRA secinājumi”.
- ⁵⁷ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzija “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015).
- ⁵⁸ Valsts kontroles 2015. gada lietderības revīzija “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” (revīzijas numurs 2.4.1-5/2015).
- ⁵⁹ LNB 08.02.2023. vēstule Nr. 1.1-14/73 “Par informācijas sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-20/2022”.
- ⁶⁰ LNA pārstāvja 16.03.2023. e-pasta vēstules “RE: Atgādinājums par prasīto informāciju” pielikums “Pilna statistika 20_22.xlsx”.
- ⁶¹ Valsts kontroles revīzija “Elektronisko dokumentu un datu saglabāšana Latvijas Nacionālajā arhīvā” (pieejams <https://lrk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslegtas-revizijas/elektronisko-dokumentu-un-datu-saglabasana-latvijas-nacionalajaja-arhiva>).
- ⁶² Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 23. jūlija regulas (ES) Nr.910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ direktīvu 1999/93/EK 3. panta 35. punkts.
- ⁶³ Arhīvu likuma 1. panta 16. punkts.
- ⁶⁴ SIARD Suite (pieejams <https://www.bar.admin.ch/bar/en/home/archiving/tools/siard-suite.html>, skatīts 2023. gada 4. aprīlī).